

Hyvinvointialueen vanhusneuvosto-opas

Kari Hiltunen

Hyvinvointialueen vanhusneuvosto-opas

Kari Hiltunen

Julkaisija: Eläkeliitto ry

Teksti: Kari Hiltunen

Ulkoasu: Mari Järvinen

Painopaikka: Kirjapaino Öhrling Oy, Tampere 2024

ISBN tunnus: ISBN 978-952-5950

TIIVISTELMÄ	4
OPPAAN LÄHTÖKOHDAT	6
LAINSÄÄDÄNTÖ	9
1.1. Hyvinvointialueen vanhusneuvostot	10
1.1.1. Poiminat hyvinvointilaista	10
1.1.2. Poiminat vanhuspalvelulaista	11
1.1.3. Hyvinvointialueen vanhusneuvoston asema päätöksenteossa	13
1.1.4. Poiminat laista sosiaali- ja terveydenhoidon järjestämisestä	13
HYVINVOINTIALUEEN ROOLI JA VASTUUT	15
2.1. Hyvinvointialueen vanhusneuvoston toimintaedellytykset	15
2.2. Vanhusneuvoston toimintasääntö	16
VANHUSNEUVOSTON ASETTAMINEN JA KOKOONPANO	17
3.1. Vanhusneuvoston asettaminen	17
3.2. Vanhusneuvoston edustus hyvinvointialueen päätöksentekoeleimissä	19
3.2.1 Vanhusasiavaltuutetun vanhusneuvostojen asemaa koskevat suositukset	20
3.3. Vanhusneuvoston tehtävät	21
3.4. Vanhusneuvoston kokousmenettely	22
VANHUSNEUVOSTON JÄSENTEN JA MUIDEN TOIMIJOIDEN ROOLI	23
4.1. Puheenjohtaja	23
4.1.1 Puheenjohtajan tehtävät	23
4.2. Työvaliokunta	24
4.2.1 Työvaliokunnan tehtävät	24
4.3. Luottamushenkilöiden tietämys vanhusneuvostoista	25
4.4. Vanhusneuvoston toimintakertomus	25
4.5. Viranhaltijoiden tietämys vaikuttamistoimielimistä	26
4.6. Vanhusneuvoston jäsenten ymmärrys toiminnasta osana kokonaisuutta	26
MISSÄ ASIOISSA VANHUSNEUVOSTOA OLISI HYVÄ KUULLA? ESIMERKKEJÄ	27
KUNTIEN JA HYVINVOINTIALUEIDEN VANHUSNEUVOSTOJEN YHTEISTYÖ	29
6.1. Yhteiset tavoitteet ovat perusta myös vanhusneuvostojen yhteistyölle ..	29
6.2. Hyvinvointia edistävät palvelut (VanhPL 12§)	30
6.3. Vaikuttaminen ja seuranta vanhusneuvostojen roolina	30
6.4. Vanhusneuvostojen toiminnan painopisteitä	31
6.5. Suosituksia vanhusneuvostojen väliselle yhteistyölle	32
KOKEMUKSIA POHJOIS-POHJANMAAN JA OULUN VANHUSNEUVOSTOJEN TOIMINNASTA	33

7.1. Pohjois-Pohjanmaan kuntien vanhusneuvostot	34
7.2. Oulun vanhusneuvosto 2021–2025	35
7.3. Vanhusneuvostojen keinot ja työtavat vaikuttaa	35
7.3.1. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue (Pohde)	35
7.3.2. Oulun vanhusneuvosto	35
7.3.3. Oulun vanhusneuvoston kysely ikäihmisille	36
7.3.4. Kunnan vanhusneuvoston tehtävien painopiste muuttunut	36
7.4. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen (Pohde) vanhusneuvostotoiminta	37
7.5. Muutosta tarvitaan vanhusneuvostojen työssä	37
HYVINVOINTIALUEEN VIESTINNÄN PERIAATTEET	39
8.1. Vanhusasianvaltuutetun suositukset hyvinvointialueiden iäkkäiden ihmisten viestinnän parantamiseksi	40
8.2. Vanhusasiavaltuutetun digitalisaatioon liittyvät suositukset	40
8.2.1. Suositukset, joilla parannetaan ilman digitaalisia taitoja ja laitteita olevien ikääntyneiden tiedonsaantia, asiointimahdollisuuksia ja osallisuutta	41
8.2.2. Suositukset, joilla lisätään ikääntyneiden yhdenvertaisuutta digitalisaation eteenpäin viemisessä	41
8.2.3. Suositukset sähköisessä asiointissa toisen apua tarvitsevien ja heitä auttavien tilanteen parantamiseksi	42
KYSELY HYVINVOINTIALUEIDEN VANHUSNEUVOSTOJEN JÄSENILLE	43
9.1. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot	43
9.2. Hyvinvointialueen vanhusneuvostojen työskentelytavat	44
9.3. Vanhusneuvoston jäsenten koulutus	44
9.4. Mihin asioihin hyvinvointialueen vanhusneuvoston jäsenet haluavat päästä vaikuttamaan	45
9.5. Vanhusneuvoston jäsenten vaikutusmahdollisuudet	46
9.6. Vanhusneuvoston jäsenten motiivit vaikuttamistyössä	48
9.7. Lisätiedon tarve vaikuttamisen tueksi	49
9.8. Vanhusneuvoston jäsenten kokemukset vaikutusmahdollisuuksista	50
9.9. Kehittämisiäjatuksia vanhusneuvoston työlle	52
9.10. Mitä muita asioita haluaisit vielä nostaa esille?	52
9.11. Johtopäätökset kyselyn tuloksista	54
YHTEENVETO	55
10.1. Kolme tavoitetta vanhusneuvostolle	55
10.2. Kolme tavoitetta hyvinvointialueelle	56
10.3. Kolme tavoitetta eläkeläisjärjestöille	57
LÄHTEET	59
LIITE 1. Kyselylomake hyvinvointialueiden vanhusneuvoston jäsenille 2024	60
LIITE 2. Keski-Suomen hyvinvointialueen vanhusneuvoston toimintasääntö	66

Tiivistelmä

Vuoden 2023 alusta lukien tapahtui merkittävä muutos sote-palveluissa, kun ne siirtyivät kunnilta uusien hyvinvointialueiden vastuulle. Samalla hyvinvointialueille perustettiin vaikuttamistoimielimet, joista yksi on vanhusneuvosto.

Tässä oppaassa on hyödynnetty kuntien vanhusneuvosto-oppaan materiaalia siltä osin, kun se on vielä ajankohtaista. Hyvinvointialueiden vanhusneuvostot ovat työskennelleet vasta vähän yli vuoden, joten niiden työskentelytavat ovat vielä osittain muotoutumatta. Tämän johdosta tässä oppaassa pyritään tuomaan esille hyväksi havaittuja käytäntöjä eri hyvinvointialueilla.

Suomen merkittävimpiin hallinnonuudistuksiin kuuluvalla hyvinvointialueuudistuksella on laaja-alaisia vaikutuksia julkisen hallinnon kokonaisuuteen ja osa-alueisiin. Yksi näistä osa-alueista on kansalaisosallistuminen alue- ja paikallistasolla. Hyvinvointialueet muodostavat uuden demokraattisesti hallitun hallinnontason, millä on vaikutuksia sekä hyvinvointialueiden että kuntien toimintaan (Jäntti ym. 2018).

Vaikuttamistoimielinten jäsenten asema eroaa merkittävästi hyvinvointialueiden luottamushenkilöistä, kuten aluevaltuutetuista. Hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten jäseniä ei ole vaalittu vaaleilla, vaan kunnat ovat ehdottaneet jäseniä, jotka hyvinvointialueiden hallitukset ovat nimittäneet tehtäviinsä.

Hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten jäsenet edustavat lähtökohtaisesti omaa erityisryhmäänsä (nuoret, vammaiset tai vanhukset) tai jotakin viiteryhmäänsä (esim. eläkejärjestö, vammaisjärjestö).

Tällä hetkellä on suuria eroja hyvinvointialueiden vanhusneuvostojen kokousten määrissä. Suositeltavaa olisi, että kaikilla hyvinvointialueilla olisi yhtenäiset käytännöt kokousten lukumäärän suhteen. Sopiva määrä voisi olla 6 kokousta vuodessa.

Vanhusneuvoston työtä tehostaisi myös se, että jokainen hyvinvointialue perustaisi kokousten valmistelujen tehostamiseksi työvaliokunnan.

Viestinnässä on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä

ja otettava huomioon eri kohderyhmien viestinnän ja vuorovaikutuksen tarpeet.

Viestinnän tulee olla totuudenmukaista ja oikea-aikaista. Viestinnässä hyödynnetään tarkoituksenmukaisia viestintäkanavia. Positiivista sisäistä viestintää lisätään.

Hyvin tärkeää on myös viestintä alueen ikäihmisille suoraan tehdyistä suunnitelmista ja toteutettavista palveluista. Tässä keskeisenä välineenä toimivat hyvinvointialueen verkkosivut. On tunnistettava myös digittömien ikäihmisten mahdollisuudet eli vanhusneuvosto ei voi vain digitaalisesti.

On syytä miettiä, pitäisikö hyvinvointialueen vanhusneuvoston osalta olla omat vaikuttamisen sivut, jolloin asiakkaat voivat sieltä suoraan nähdä vanhusneuvoston keskeiset toiminnot. Sivuille olisi hyvä luoda palaute-mahdollisuus, johon sidosryhmät voivat antaa palautetta vanhusneuvoston toiminnasta.

Hyvinvointialueen on myös tiedotettava siitä, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa. Hyvinvointialueen on tiedotettava toiminnastaan niin hyvinvointialueen asukkaita, palvelujen käyttäjiä, järjestöjä kuin muita yhteisöjä ja sidosryhmiäkin. Näiden ohella yksi viestinnän tärkeimmistä kohderyhmistä on hyvinvointialueen henkilöstö ja luotamushenkilöt.

Oppaan laatimisen yhteydessä suoritettiin kysely hyvinvointialueiden vanhusneuvostojen jäsenille kysely. Vastausten keskeinen viesti on, että asioiden valmisteluun on päästävä vaikuttamaan aikaisemmin eikä vasta kun päätökset ovat jo asiallisesti tehty.

Tämä edellyttää, että vanhusneuvoston jäsenet tuntevat valmisteluprosessit ja valmistelevat virkamiehet. Tällöin on mahdollisuus päästä vaikuttamaan asioihin jo valmisteluvaiheessa.

On myös luotava parempi yhteys hyvinvointialueen ja kuntien vanhusneuvostojen välille.

Keskeinen asia on, miten hyvinvointialueen ikäihmisten toiveita otetaan huomioon päätöksenteossa.

Keskeistä varmasti on, että hyvinvointialueiden palveluille on määriteltävä keskeiset tavoitteet, joita tulevana vuosina toteutetaan. Taloudelliset reunaehdot pakottavat todella miettimään mitkä ovat keskeisimmät asiat. Vain näin voidaan tehokkaasti saada aikaan tuloksia.

Oppaan lähtökohdat

Vuoden 2023 alusta lukien tapahtui merkittävä muutos sote-palveluissa, kun ne siirtyivät kunnilta uusien hyvinvointialueiden vastuulle. Samalla hyvinvointialueille perustettiin vaikuttamistoimielimet, joista yksi on vanhusneuvosto.

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry toteutti Aktiivinen ja hyvinvoiva ikäihminen -hankkeen vuosina 2013–2015. Hankkeen edetessä selvisi, että kuntien vanhusneuvostojen toimintatavoissa, -malleissa ja -käytännöissä on hyvinkin suuria kuntakohtaisia eroja. Paikalliset erot ovat ymmärrettäviä, mutta kunnilta ja muilta toimijoilta ovat selvästi puuttuneet yleispätevät vanhusneuvostotyöskentelyn ohjeet ja mallit, joita voitaisiin soveltaa kunnissa – kuntien omat hallintokäytännöt huomioon ottaen. Vanhusneuvosto-opas on kirjoitettu tämän ilmeisen, hankkeessa esiin tulleen, tarpeen pohjalta.

Oppaalla haluttiin yhdenmukaistaa niin vanhusneuvostojen kuin kuntien ja eläkeläisjärjestöjen toimintamalleja, -muotoja ja -käytäntöjä, jotta ikääntyvän väestön hyvinvoinnista, terveydestä ja osallisuudesta aina huolehdittaisiin parhaalla mahdollisella tavalla.

Kun sote-palvelut siirtyivät vuoden 2023 alusta lukien hyvinvointialueiden vastuulle, niin Eläkeliitto totesi, että hyvinvointialueiden vanhus-

neuvostoille olisi hyvä laatia kuntien vanhusneuvosto-oppaan kaltainen opas. Niinpä keväällä 2024 käynnistettiin vanhusneuvosto-oppaan päivittäminen vastaamaan nykyistä hallintorakennetta.

Tämä opas keskittyy hyvinvointialueiden vanhusneuvostojen käytännön toimintatapojen esittelyyn. Opas on tarkoitettu vanhusneuvostotyön tueksi kaikille vanhusneuvostojen nykyisille ja tuleville jäsenille tai jäseniksi tahtoville, hyvinvointialueiden viranhaltijoille ja luottamushenkilöille sekä eläkeläisjärjestöille ja niiden alueyhdistyksille.

Oppaassa on pyritty huomioimaan kuntien vanhusneuvostojen roolin muuttuminen nykyisessä tilanteessa.

Oppaan laatimisen yhteydessä tehtiin kysely niille hyvinvointialueiden vanhusneuvoston jäsenille, jotka edustavat Eläkeliiton jäsenkuntaa. Kyselyn tuottamien tulosten pohjalta on tässä oppaassa pyritty huomioimaan jäsenten esittämiä muutoksia vanhusneuvoston työskentelyn tehostamiseksi. Tästä parhaat kiitokset kyselyyn vastanneille.

Tämän oppaan laatimisen yhteydessä ei ollut mahdollista kartoittaa kattavasti kaikkien hyvinvointialueiden vanhusneuvostojen toteutunutta työtä. Esimerkkinä tässä oppaassa on käytetty Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialuetta (POHDE): Hyvinvointialueet eroavat kuitenkin toisistaan, joten se on huomioitava, kun arvioidaan niiden toimintaa.

Oppaan laatimisessa olen saanut arvokkaita kommentteja Eläkeliiton toiminnanjohtaja Anssi Kempiltä ja vanhusasiamies Irene Vuorisalolta. Eläkeliiton piirien vaikuttajavastaavaverkoston jäsenet ovat kommentoineet oppaan sisältöä ja antaneet arvokkaita kommentteja oppaan sisältöön. Oppaan sisällöstä luonnollisesti vastaa yksin tämän kirjoittaja.

1.

Lainsäädäntö

Suomen merkittävimpiin hallinnonuudistuksiin kuuluvalla hyvinvointialueuudistuksella on laaja-alaisia vaikutuksia julkisen hallinnon kokonaisuuteen ja osa-alueisiin. Yksi näistä osa-alueista on kansalaisosallistuminen alue- ja paikallistasolla. Hyvinvointialueet muodostavat uuden demokraattisesti hallitun hallinnontason, millä on vaikutuksia sekä hyvinvointialueiden että kuntien toimintaan (Jäntti ym. 2018).

Osana hyvinvointialueita on käynnistynyt alueellisten vaikuttamistoimielinten – nuorisovaltuustojen, vammaisneuvostojen ja vanhusneuvostojen – toiminta vuoden 2023 alussa. Alueelliset vaikuttamistoimielimet tarjoavat uuden lakisääteisen kansalaisosallistumisen kanavan alueitasolle turvaamaan erityisryhmien näkemysten huomioimista päätöksenteossa.

Kuntalain ja hyvinvointialuelain lisäksi hyvinvointialueen vanhusneuvoston toimintaa turvaa laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvueluista (980/2012). Lakiin päivitettiin vuonna 2022 niin, että hyvinvointialueen vanhusneuvoston on saatava osallistua hyvinvointialueella ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden ja itsenäisen suoriutumisen suunnitelman tekoon. Vastaavasti laissa edellytetään, että vanhusneuvosto otetaan mukaan hyvinvointialueen palvelujen riittävyden ja laadun arvioimiseen (604/2022).

Vaikuttamistoimielinten jäsenten asema eroaa merkittävästi hyvin-

vointialueiden luottamushenkilöistä, kuten aluevaltuutetuista. Hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten jäseniä ei ole vaalittu vaaleilla, vaan kunnat ovat ehdottaneet jäseniä, jotka hyvinvointialueiden hallitukset ovat nimittäneet tehtäviinsä. Toisin kuin aluevaltuutetut, vaikuttamistoimielinten jäsenet eivät toimi virkavastuulla, eikä vaikuttamistoimielimillä ole virallista päätösvaltaa.

Vaikuttamistoimielimet ovat siten pikemminkin osallistuvan demokratian kuin edustuksellisen demokratian muoto, mikä käy ilmi niitä koskevan lainsäädännön taustamateriaaleista, erityisesti hallituksen esityksistä, joissa korostetaan vaikuttamistoimielinten roolia päätöksentekoa seuraavina ja siihen vaikuttavina erityisryhmien ääntä välittävinä toimijoina (ks. esim. HE 160/2012).

Vaikuttamistoimielinten vaikuttaminen tapahtuu yhteistyössä poliittisten päättäjien kanssa ja heidän kautta. Vaikuttamistoimielimet voivat esimerkiksi 1) kirjoittaa lausuntoja, 2) pyrkiä vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon ja 3) edustaa lautakunnissa ja muissa toimielimissä. (Henriksson & Huttunen 2022)

Tämän oppaan kirjoitushetkellä voimassa olevat lait:

- Kuntalaki 10.5.2015 410/2015
- Laki hyvinvointialueista 29.6.2021/611
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista 8.7.2022/604
- Laki sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisestä 29.6.2021/612

1.1. Hyvinvointialueen vanhusneuvostot

Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa vuoden 2023 alusta lukien. Hyvinvointialueiden määräksi tuli 21, joiden toiminta-alueiden koko vaihtelee melkoisesti. Tässä uudistuksessa keskeinen asia oli sosiaali- ja terveystalvelujen sekä pelastustalveluiden siirtyminen kuntien vastuulta hyvinvointialueille.

Samalla käynnistyi hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten toiminta. Yksi näistä vaikuttamistoimielimistä on vanhusneuvosto.

1.1.1. Poiminat hyvinvointilaista

Hyvinvointialueen lainsäädännön perustan luo Laki hyvinvointialueista 29.6.2021/611. Siinä määritellään hyvinvointialueen keskeiset asiat.

Hyvinvointialuelaki 611/2021 1 § 1 momentissa määritellään lain tarkoitus ja soveltamisala:

Tämän lain tarkoituksena on luoda edellytykset itsehallinnolle kuntia suuremmalla hallintoalueella (hyvinvointialue) sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamiselle hyvinvointialueen toiminnassa. Lain tarkoituksena on myös edistää hyvinvointialueen toiminnan suunnitelmallisuutta ja taloudellista kestävyyttä sekä luoda hyvinvointialueelle edellytykset tukea asukkaidensa hyvinvointia.

Laki hyvinvointialueista loi perustan myös hyvinvointialueiden vanhusneuvoston toiminnalle (Laki hyvinvointialueesta 611/2021).

Lain 32 §:ssä on määritelty vanhusneuvoston asema hyvinvointialueella. Siinä todetaan:

Aluehallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi hyvinvointialueen vanhusneuvosto sekä vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen vammaisneuvosto.

Vaikuttamistoimielinten jäsenet valitaan hyvinvointialueen kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valitaan vähintään yksi edustaja. Lisäksi vaikuttamistoimielimiin voidaan valita muita henkilöitä. Aluehallituksen on huolehdittava vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä.

Vaikuttamistoimielimille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla vaikuttamistoimielin arvioi olevan merkitystä lasten ja nuorten, ikääntyneen väestön tai vammaisten henkilöiden ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta, ja vaikuttamis-toimielimet tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella.

1.1.2. Poiminat vanhuspalvelulaista

Vanhuspalvelulaissa (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 11 § (604/2022) toisessa momentissa todetaan:

Hyvinvointialueen vanhusneuvostosta säädetään hyvinvointialueesta anne-

tun lain (611/2021) 32 §:ssä. Hyvinvointialueen vanhusneuvosto on otettava mukaan tämän lain 5 §:ssä tarkoitetun suunnitelman valmisteluun ja 6 §:ssä tarkoitettuun arviointiin.

Vanhuspalvelulain 5 § pykälän 2 ja 3 momentissa todetaan:

Hyvinvointialueen on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa. Suunnittelussa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä sekä arvioitava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palvelujen riittävyttä ja laatua sekä ikääntyneen väestön palveluntarpeeseen vaikuttavia tekijöitä.

Helsingin kaupungin on sisällytettävä 1 momentissa tarkoitettuun suunnitelmaan toimenpiteensä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnittelussa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä palveluja.

Palvelujen laadun ja riittävyyden arvioimiseksi hyvinvointialueen on kerättävä säännöllisesti palautetta palveluja käyttäviltä, heidän omaisiltaan ja läheisiltään sekä hyvinvointialueen henkilöstöltä. Lisäksi hyvinvointialueen on koottava tiedot palveluihin käytetyistä taloudellisista voimavaroista sekä henkilöstön määrästä ja koulutuksesta. Arvioinnissa on lisäksi otettava huomioon sosiaaliasiamiehen vuosittaisessa selvityksessä esitetyt havainnot.

1.1.3. Hyvinvointialueen vanhusneuvoston asema päätöksenteossa

Kuntalain ja hyvinvointialuelain lisäksi hyvinvointialueen vanhusneuvoston toimintaa turvaa laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalouksista (980/2012).

Lakiin päivitettiin vuonna 2022 siten, että hyvinvointialueen vanhusneuvoston on saatava osallistua hyvinvointialueella ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden ja itsenäisen suoriutumisen suunnitelman tekoon. Vastaavasti laissa edellytetään, että vanhusneuvosto otetaan mukaan hyvinvointialueen palvelujen riittävyyden ja laadun arvioimiseen (604/2022).

Vanhusneuvoston jäsenten asema eroaa merkittävästi hyvinvointialueiden luottamushenkilöistä, kuten aluevaltuutetuista. Hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten jäseniä ei ole vaalittu vaaleilla, vaan kunnat ovat ehdottaneet jäseniä, jotka hyvinvointialueiden hallitukset ovat nimittäneet tehtäviinsä.

1.1.4. Poiminnat laista sosiaali- ja terveydenhoidon järjestämisestä

Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 7§:n toisessa ja kolmannessa momentissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä todetaan:

Hyvinvointialueen on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioitavat vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Hyvinvointialueen on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.

Hyvinvointialueen on seurattava asukkaattensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Hyvinvointialueella on raportoitava asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä aluevaltuutetuille vuosittain. Lisäksi hyvinvointialueella on valmisteltava aluevaltuus-

tolle valtuustokausittain alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Hyvinvointialue laatii hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman yhteistyössä alueensa kuntien kanssa. Hyvinvointialueen asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laadinnassa säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 29 §:ssä. Hyvinvointialueen on julkaistava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma julkisessa tietoverkossa.

Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6 §:ssä kunnille on säädetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä seuraavanlaisia tehtäviä:

- Ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä omassa toiminnassaan.
- Strategisessa suunnittelussa asetettava tavoitteet ja määriteltävä toimenpiteet.
- Tehtävä päätösten vaikutusten ennakoarviointi ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen kohdistuvista päätöksistä väestöryhmittäin.
- Nimettävä terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutaho.
- Seurattava asukkaiden elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin.
- Raportoitava valtuustolleen vuosittain Hytestä (hyvinvointi ja terveyden edistäminen) ja valmistettava valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.
- Tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan sekä tehtävä yhteistyötä alueella toimivien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.
- Kunnan on edistettävä hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia.
- Osallistuttava vuosittaisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskeviin neuvotteluihin.

2.

Hyvinvointialueen rooli ja vastuut

Vanhusneuvostot eivät ole toimielimiä ja niiden jäsenet eivät ole hyvinvointialueen luottamushenkilöitä.

Hallintolain tai hallintosäännön mukaiset menettelyt eivät tule automaattisesti käyttöön vanhusneuvoston kohdalla (esim. kokousmenettely, sukupuolikiintiöt). Kuntien ja hyvinvointialueisen omilla päätöksillä hallintolaissa ja hallintosäännössä määriteltyjä menettelyitä voidaan kuitenkin soveltaa myös vaikuttamistoimielimiin.

2.1. Hyvinvointialueen vanhusneuvoston toimintaedellytykset

Hyvinvointialueen tulee turvata alueen vanhusneuvoston toimintaedellytykset. Ainakin seuraavat asiat on huomioitava toimintaedellytyksissä:

- Hyvinvointialueen tulee osoittaa vanhusneuvoston toiminnalle esteettömät kokoustilat (sähköisten tapaamisen mahdollistaminen)
- Huolehtia kokouksen tarvitsemista järjestelyistä
- Vastaa vanhusneuvoston kokouksista aiheutuneista kustannuksista

- Osoittaa hyvinvointialueelta yhteyshenkilöt vanhusneuvoston toimintaan
- Tukee toimintaa ja järjestää tarvittaessa neuvontaa toiminnan tueksi
- Antaa apua kokousasioiden valmisteluun
- Resursoi vanhusneuvoston toimintaa taloudellisesti
- Maksaa kokouspalkkiot ja matkakorvaukset vanhusneuvoston jäsenille
- Osoittaa toimintamäärärahat vanhusneuvoston koulutuksiin ja seminaareihin.

2.2. Vanhusneuvoston toimintasäntö

Hyvinvointialueen aluehallitus määrittelee vanhusneuvoston toiminnan periaatteet hyväksymällä vanhusneuvoston toimintasäännön. Hyvinvointialueet ovat erilaisia, joten toimintasäännöissäkkin on eroavaisuuksia, mutta pääpiirteittäin ne ovat sisällöltään melko samanlaisia. Tähän oppaaseen on otettu esimerkkinä Keski-Suomen hyvinvointialueen toimintasäntö. (Liite 2)

3.

Vanhusneuvoston asettaminen ja kokoonpano

3.1. Vanhusneuvoston asettaminen

Aluehallituksen on asetettava ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen vanhusneuvosto.

Kokoonpanoa muodostaessa on tavoitteena nimetä tasapuolisesti miehiä ja naisia.

Hyvinvointialueiden vanhusneuvostoissa on oltava edustus kaikista alueen kuntien vanhusneuvostoista, ei siis välttämättä kunnista (jos vanhusneuvosto on usean kunnan yhteinen). Vanhusneuvoston jäsenet valitaan hyvinvointialueen kunnissa toimivien vanhusneuvoston jäsenistä siten, että kustakin vanhusneuvostosta valitaan vähintään yksi edustaja ja varaedustaja. Lisäksi aluehallitus voi nimetä vanhusneuvostoon muita henkilöitä (esimerkiksi järjestöjen edustaja, asiantuntijajäsenet).

Aluehallitus nimeää vanhusneuvostoon edustajansa puhe- ja läsnäolo-oikeudella. Puhe- ja läsnäolo-oikeus vanhusneuvoston kokouksissa on

aina aluevaltuuston ja aluehallituksen puheenjohtajalla sekä hyvinvointialuejohtajalla.

Hyvinvointialueen vanhusneuvoston toimikausi on neljä vuotta. Ensimmäisen vanhusneuvoston toimikausi on aluevaltuuston kauden kanssa saman pituinen.

Alueiden väliset erot neuvostojen koon suhteen ovat suuria, joten on huomioitava niiden vaikutukset toiminnallisuuteen

Hyvinvointialueiden vanhusneuvostojen koko vaihtelee 9 ja 36 jäsenen välillä. Pienimmät vanhusneuvostot ovat Kainuulla sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella ja suurin Pirkanmaalla.

Keskiarvokokoista vanhusneuvostoa edustaa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen vanhusneuvosto 18 jäsenellään. Yli kolme neljäsosaa (16/21) hyvinvointialueiden vanhusneuvostoista ovat suuruudeltaan 20 jäsentä tai alle.

Kuntien edustajien lisäksi merkittävässä osassa hyvinvointialueita vanhusneuvostoihin on valittu myös muita kuin varsinaisia kuntien edustajia. Yhdeksällä hyvinvointialueella on valittuna jäseniä suoraan erilaisista ikäihmisiä edustavista järjestöistä. Esimerkiksi Lapin hyvinvointialueella edustettuina ovat Eläkeliitto ry:n Lapin Piiri ry, Eläkeläiset ry:n Lapin Aluejärjestö ry, Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL, Lapin piiri ry ja Lapin Kansallinen Senioripiiri ry.

Lisäksi hyvinvointialueilla on välillisesti edustettuna varsin runsaasti erilaisia ikäihmisiä edustavia järjestöjä, kuten eläkeläisjärjestöjä, sillä kuntien omiin vanhusneuvostoihin valitaan tyypillisesti järjestöedustajia.

Järjestöedustajien lisäksi hyvinvointialueiden vanhusneuvostoissa on usein asiantuntijajäseniä. Esimerkiksi Pohjanmaalla asiantuntijajäsenenä toimii ikäihmisten sektorijohtaja ja koti- ja asumispalvelujen toimialajohtaja.

Ohjaajina ja sihteereinä toimii muun muassa vanhusten palveluista vastaavia johtajia, hallinnossa toimivia sihteereitä, suunnittelijoita ja asiantuntijoita, osallisuus- ja asiakkuusjohtajia, johdon assistentteja, vanhusasiahenkilöitä sekä kumppanusjohtajia. (Aleksi Tiensuu & Anni Jäntti 2023).

Tässä oppaassa suositellaan, että eläkeläisjärjestöjen piireillä olisi aina edustus kuntien edustajien lisäksi vanhusneuvostossa tiedonkulun parantamiseksi alueen ikäihmisille järjestöjen kautta. Jos hyvinvointialueen vanhusneuvoston on suuri kuntien lukumäärän takia, niin edustus voitaisiin järjestää eläkeläisjärjestöjen maakunnallisen yhteistyöelimen kautta niin, että he voisivat yhteisesti nimetä edustajansa vanhusneuvostoon.

3.2. Vanhusneuvoston edustus hyvinvointialueen päätöksentekokeelimissä

Vanhusneuvoston mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen päätöksentekoon riippuu olennaisesti siitä, onko vanhusneuvoston edustajille myönnetty puhe- ja läsnäolo-oikeus hyvinvointialueen päätöksentekokeelimissä (aluevaltuusto, aluehallitus ja lautakunnat).

Kunnallisen kehittämissäätiön vuonna 2023 tekemästä selvityksestä selviää, että eri hyvinvointialueiden käytännöissä on merkittäviä eroja (Aleksi Tiensuu & Anni Jäntti 2023).

Kahdeksalla hyvinvointialueen vanhusneuvostolla on puheoikeus aluevaltuuston kokouksissa. Pohjois-Pohjanmaa on ainoa hyvinvointialue, joka ilmoittaa vanhusneuvostolla olevan puhe- ja läsnäolo-oikeus aluehallituksen kokouksessa.

Reilusti alle puolella (9/21) hyvinvointialueiden vanhusneuvostoista on puhe- ja läsnäolo-oikeus vähintään yhdessä lautakunnassa. Tällaisia lautakuntia ovat tulevaisuus- ja kehittämis-, hyvinvointi- ja terveys-, palvelu-, turvallisuus- ja varautumiseen liittyvät, lähidemokratia- ja osallisuus-, kansalliskieli-, yhdyspinta- sekä ikäihmisten sekä hoivapalveluiden lautakunnat.

Lisäksi neljä hyvinvointialuetta ilmoittaa vanhusneuvostolla olevan puhe- ja läsnäolo-oikeus ”muussa toimielimessä”. Pohjanmaan vanhusneuvoston edustajalla on puhe- ja läsnäolo-oikeus terveyden edistämisen sekä yhdyspintojen ja pelastustoiminnan jaostoissa, Etelä-Karjalan vanhusneuvoston edustajalla osallisuus- ja demokratiajohtokunnassa ja Vantaan ja Keravan vanhusneuvoston edustajalla vanhusten palveluiden jaostossa.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella vanhusneuvostolle on myönnetty puhe- ja läsnäolo-oikeus paitsi osallisuusvaliokuntaan, myös kaikkiin hyvinvointialueella toimivaan kolmeen lautakuntaan. (Hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen lautakunta, Tulevaisuuslautakunta ja Turvallisuuden ja varautumisen lautakunta.)

Mikäli vanhusneuvosto haluaa, että sen edustaja nimetään näihin päätöksentekokeelmiin, niin sen tulee tehdä aloite asiasta aluehallitukselle.

Tässä oppaassa suositellaan, että kaikki hyvinvointialueet hyväksyisivät vanhusneuvoston edustajille läsnäolo- ja puheoikeuden aluevaltuustossa, aluehallituksessa sekä niissä lautakunnissa, jotka ovat olennaisia vanhusneuvoston vaikuttamisen näkökulmasta.

3.2.1 Vanhusasiavaltuutetun vanhusneuvostojen asemaa koskevat suositukset

Ns. vanhuspalvelulain (980/2012) mukaan kunnan vanhusneuvosto on otettava mukaan valmisteluun kunnan laatiessa suunnitelmaa toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi osana hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa.

Hyvinvointialueen vanhusneuvosto on otettava mukaan valmisteluun hyvinvointialueen laatiessa suunnitelmaa toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Lisäksi hyvinvointialueen on otettava vanhusneuvosto mukaan vuosittain tehtävään iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaalipalvelujen riittävyyden ja laadun arviointiin.

- Lakisääteisillä vanhusneuvostoilla on oltava tosiasiallinen mahdollisuus toimia ja vaikuttaa kuntien ja hyvinvointialueiden päätöksentekoon riittävän aikaisessa vaiheessa.
- Tällä hetkellä vanhusneuvostojen vaikutusmahdollisuudet vaihtelevat kuntien ja alueiden kesken ja monet jäsenet kokevat, että vanhusneuvostojen näkemyksiä on vaikea saada esiin. Vanhusneuvostojen tulee saada oikeus osallistua keskeisimpien valiokuntien ja jaostojen kokouksiin tuomaan alueen tai kunnan ikääntyneitä koskevaa tietoa valmisteluun.
- Kunnissa ja hyvinvointialueilla on tarpeen ryhtyä valmistelemaan vanhusneuvoston osallistumismahdollisuutta niihin toimielimiin, joissa käsitellään ikääntyneiden kannalta keskeisiä asioita.
- Vanhusneuvostoja koskevaa lainsäädäntöä on syytä tarkistaa ja tarkentaa siten, että vanhusneuvostoissa on oltava iäkkäitä jäseniä.

(Lähde: Vanhusasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2024)

3.3. Vanhusneuvoston tehtävät

Hyvinvointialueen vanhusneuvoston tehtävät on määritelty niiden toimintasäännössä. Laissa ei ole tarkkaan määritelty, mitä toimintasäännöissä pitää olla, vaan jokainen hyvinvointialue määrittelee tehtävät. Tehtävät voidaan määritellä seuraavasti:

- Vanhusneuvoston tehtävänä on vaikuttaa hyvinvointialueen suunnitteluun, päätöksentekoon ja seurantaan.
- Vanhusneuvosto osallistuu valmisteluun koskien hyvinvointialueen suunnitelmia ja toimenpiteitä ikääntyvän väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi.
- Vanhusneuvosto arvioi vuosittain iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaali- ja terveystalvelujen riittävyttä ja laatua hyvinvointialueella.
- Vanhusneuvosto vaikuttaa aloittein, lausunnoin ja kannanotoin hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla vanhusneuvosto arvioi olevan merkitystä ikääntyneen väestön ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta.
- Vanhusneuvosto kehittää ja edistää osaltaan ikääntyneiden osallistumisen ja kuulemisen mahdollisuuksia hyvinvointialueella.
- Tekee yhteistyötä kuntien ja niiden vanhusneuvostojen kesken
- Pitää yhteyttä hyvinvointialueen päättäjiin, viranhaltioihin ja työntekijöihin ja muihin viranomaisiin lisätäkseen yhteistyötä ja suoria vaikutusmahdollisuuksia.
- Tekee vuosittain toimintasuunnitelman ja sen mukaisen talousarvion, joka hyväksytään hyvinvointialueen seuraavan vuoden talousarvion osana.
- Tekee toiminnastaan toimintakertomuksen, jossa toteutettu toiminta kuvataan aluehallitukselle.
- Tekee viestintäsuunnitelman, joka on osa toimintasuunnitelmaa.

Vanhusneuvosto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan (voi valita myös 2 varapuheenjohtajaa).

Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajien toimikausi on neljä vuotta kerrallaan.

Vanhusneuvosto on päätösvaltainen, kun läsnä on yli puolet jäsenistä.

3.4. Vanhusneuvoston kokousmenettely

Vanhusneuvoston kokousmenettelyistä on voimassa soveltuvin osin ne määräykset, jotka hyvinvointialueen hallintosäännössä on kokousmenettelyistä todettu.

Kokouskutsun antaa puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessa varapuheenjohtaja. Kokouskutsu lähetetään vähintään seitsemän päivää ennen kokousta.

Kokouskutsussa on ilmoitettava kokouksen aika ja paikka sekä käsiteltävät asiat.

Asialista julkaistaan hyvinvointialueen verkkosivulla.

Kokous voidaan pitää kokonaan tai osittain etäyhteydellä. Vanhusneuvoston kokouksista laaditaan pöytäkirja. Hyväksytyt pöytäkirjat ovat nähtävillä hyvinvointialueen kotisivulla. Työvaliokunnan kokouksista laaditaan muistio.

Kokouskerrat vaihtelevat eri hyvinvointialueiden välillä. Neljällä hyvinvointialueella vanhusneuvosto kokoontuu 4 kertaa vuodessa ja neljällä hyvinvointialueella vanhusneuvosto kokoontuu vähintään 10 kertaa vuodessa. Keskimäärin vanhusneuvosto pitää kokouksia 6 kertaa vuodessa.

Suosittelavaa olisi, että vanhusneuvosto kokoontuisi vähintään 6 kertaa vuodessa, jotta se voisi käsitellä esiin tulevat asiat.

4.

Vanhusneuvoston jäsenten ja muiden toimijoiden rooli

4.1. Puheenjohtaja

4.1.1 Puheenjohtajan tehtävät

Yksinkertaisimmillaan vanhusneuvoston puheenjohtajan tehtävänä on johtaa vanhusneuvoston kokouksia ja huolehtia siitä, että kokous etenee hyvien kokouskäytäntöjen mukaisesti.

Puheenjohtaja vastaa, että kokouksen esityslista tulee käsitellyksi ja kokouksessa tehdyt päätökset ja muut vastaavat asiat merkitään kokouspöytäkirjaan.

Vanhusneuvoston puheenjohtaja toimii linkkinä hyvinvointialueen päätöksentekoeleimiin eli pitää yhteyttä aluevaltuustoon, aluehallitukseen ja lautakuntiin. Tämän tehtävän vastuun voi myös jakaa varapuheenjohtajan kanssa.

Puheenjohtajan tyyli ja tapa johtaa vaikuttaa ratkaisevalla tavalla asioiden sujuvuuteen ja toiminnan tehokkuuteen. Puheenjohtajan on ennen kaikkea oltava puolueeton ja kiihkoton. Hän näyttää esimerkillään, mitä ovat hyvät kokouskäytännöt, kuten asiallinen käyttäytyminen, toisten kuunteleminen, näkemyserojen kunnioittaminen ja asiallinen vaikuttaminen.

Kokoustilanteessa puheenjohtaja ohjaa työskentelyä esityslistan mukaan. Puheenjohtaja sopii kokouksen menettelytavoista muiden osallistujien kanssa ja valvoo, että niitä noudatetaan. Puheenjohtaja huolehtii luon-

nollisesti myös sovitusta aikataulusta – erityisesti siinä pysymisestä!

Puheenjohtaja vastaa myös siitä, että kokouksesta laaditaan pöytäkirja ja että se on oikein laadittu, vaikka vanhusneuvoston sihteeri sen käytännössä laatiikin.

Puheenjohtajan tulee olla puolueeton ja huolehtia siitä, että hän kuuntelee kaikki puheenvuorot loppuun ja että hän seuraa aktiivisesti keskustelua ja koko kokoustilannetta. Tilanteen sitä vaatiessa puheenjohtaja pyytää osallistujia tarkentamaan sanojaan, jotta asiat saadaan kirjattua pöytäkirjaan niin kuin ne on esitetty.

Erityisen tärkeää tämä on silloin, kun käsittelyssä on jokin pöytäkirjaan kirjattava esitys, lausunto tai kannanotto. On parempi pyytää osallistujaa toistamaan asiansa ja tarkentamaan sitä monta kertaa, kuin kirjata pöytäkirjaan epäselviksi ja epämääräiseksi jääviä esityksiä. Varmistaakseen oikean kirjauksen puheenjohtaja voi tarvittaessa myös toistaa esityksen ennen kirjausta.

4.2. Työvaliokunta

Vanhusneuvostotyöskentelyssä on usein tehokasta ja hyödyllistä käyttää eri asioiden valmistelua ja esiselvityksiä varten perustettavaa työvaliokuntaa. Toimiva työvaliokunta varmistaa osaltaan tuloksekkaan vanhusneuvostotyöskentelyn ja laadukkaat kokoukset.

Yleisenä käytäntönä on, että ainakin vanhusneuvoston puheenjohtaja ja sihteeri valitaan työvaliokunnan jäseniksi. Heidän lisäksi työvaliokuntaan on kuitenkin syytä valita yhdestä kolmeen jäsentä vanhusneuvoston koon mukaan.

Työvaliokunnan kokoonpano pysyy yleensä samana läpi vanhusneuvoston toimikauden. Työvaliokunnan lisäksi vanhusneuvosto voi perustaa erillisiä työryhmiä, jotka kootaan aina tarvittaessa tiettyjä tehtäviä varten.

4.2.1 Työvaliokunnan tehtävät

Työvaliokunnan tehtävät voivat olla hyvinkin moninaisia. Esimerkiksi hyvinvointialueen toimialoille annettavien lausuntojen ja kannanottojen laatiminen, erilaisten tapahtumien järjestelyt, erilaiset kokousasioiden valmistelut ja selvitykset voivat kuulua perustehtäviin.

Työvaliokunta esittelee työnsä tulokset vanhusneuvoston kokouksissa. Usein myös riittää, että vanhusneuvoston jäsenet hyväksyvät työvaliokunnan esitykset sähköpostitse. Varsinkin silloin kun kyse on kiireellisistä asioista.

Sähköisesti hyväksytyt esitykset tulee kuitenkin kirjata pöytäkirjaan seuraavassa vanhusneuvoston kokouksessa.

Vanhusneuvostolle on suositeltavaa perustaa työvaliokunta – jos tarve on ja resurssit sen sallivat. Erikseen perustettavilla työryhmillä huolehditaan vanhusneuvoston jäsenten tasapuolisemmas- ta kuormituksesta. Samalla varmistetaan, että eri tehtäviä varten saadaan tehtävään halukkaimmat ja sopivimmat henkilöt.

4.3. Luottamushenkilöiden tietämys vanhusneuvostoista

Luottamushenkilöille suunnatut Infot vanhusneuvoston roolista ja niiden toiminnasta auttavat heitä ymmärtämään ikääntyneiden ihmisten palveluiden tärkeyden hyvinvointialueella.

Vanhusneuvoston edustajille on syytä antaa läsnäolo- ja puheoikeus valtuustossa ja lautakunnissa.

Muu vuorovaikutus luottamushenkilöiden ja vanhusneuvoston välillä on tärkeää. Se voi olla esim. luottamushenkilöiden osallistumista hyvinvointialueen vanhusneuvostojen yhteisiin seminaareihin.

Vanhusneuvoston yhteyshenkilön merkitys tiedon välittäjänä luottamusmiehille on hyvin keskeistä.

4.4. Vanhusneuvoston toimintakertomus

Toimintakertomus on vanhusneuvoston laatima lyhyt selonteko päättyneestä toimintavuodesta. Olennaisimman osan siitä muodostavat selostukset saavutetuista ja saavuttamattomista tavoitteista sekä miksi tavoitteita ei saavutettu.

Toimintakertomuksen ja toimintasuunnitelman tulee olla vertailtavissa keskenään, sillä yhdessä ne muodostavat vanhusneuvoston toiminnan kannalta tärkeän kokonaisuuden. Tähän kokonaisuuteen kuuluu myös toimintabudjetti.

Toimintakertomuksen laatii yleensä vanhusneuvoston sihteeri. Laadimisesta helpottaa huomattavasti, jos toimintakertomusta kirjoitetaan heti toimintavuoden alusta lähtien kokouspöytäkirjojen rinnalla.

Jos vanhusneuvosto on aikanaan laatinut toimintasuunnitelmansa hy-

vin, on toimintakertomuksen kirjoittaminen kohtuullisen yksinkertaista.

Toimintakertomuksen on hyvä sisältää luettelomaisesti vähintään seuraavat asiat:

- Vanhusneuvoston jäsenet ja heidän roolinsa
- Tiedot pidetyistä vanhusneuvoston kokouksista
- Olemassa olleet työvaliokunnat tai muut vastaavat elimet
- Katsaus toimintaympäristön kehitykseen
- Annetut lausunnot ja kannanotot
- Tehdyt aloitteet ja esitykset
- Kokoukset ja palaverit kunnan eri toimialojen kanssa
- Vierailut, kokoukset ja palaverit muiden sidosryhmien kanssa
- Osallistumiset seminaareihin tai koulutuksiin
- Osallistumiset edustustilaisuuksiin
- Toteutetut viestintä- ja tiedotustoimet.

Toimintakertomuksen lopussa vanhusneuvoston toiminta kuvataan kulu-
luneelta toimintavuodelta tiivistetysti. Tiivistyksessä annetaan myös oma
arvio vanhusneuvoston toiminnasta sekä mainitaan lyhyesti tulevasta toi-
minnasta. Toimintakertomukseen voidaan tarvittaessa myös liittää kulu-
neen toimintavuoden kannalta olennaisia dokumentteja.

4.5. Viranhaltijoiden tietämys vaikuttamistoimielimistä

Hyvinvointialueen virkamiesten palvelukuvauksissa hyvä tuoda esille mis-
sä kohdin on hyvä hyödyntää vanhusneuvoston asiantuntijuutta asioiden
valmistelussa.

Vanhusneuvoston yhteyshenkilön ja puheenjohtajan rooli keskeinen
tässä asiassa.

4.6. Vanhusneuvoston jäsenten ymmärrys toiminnasta osana kokonaisuutta

Vanhusneuvoston jäsenten oma rooli ja asema kunnan ja hyvinvointialueen
toiminnassa, sillä hyvinvointialueiden vanhusneuvoston jäsenet ovat myös
kuntien vanhusneuvostojen jäseniä ja siten heillä on selkeä käsitys oman
kuntansa ikäihmisten toiveista palvelujen kehittämisessä.

Kunnissa ja alueilla on käytössä myös muita osallisuuden keinoja.

5.

Missä asioissa vanhusneuvostoa olisi hyvä kuulla? Esimerkkejä

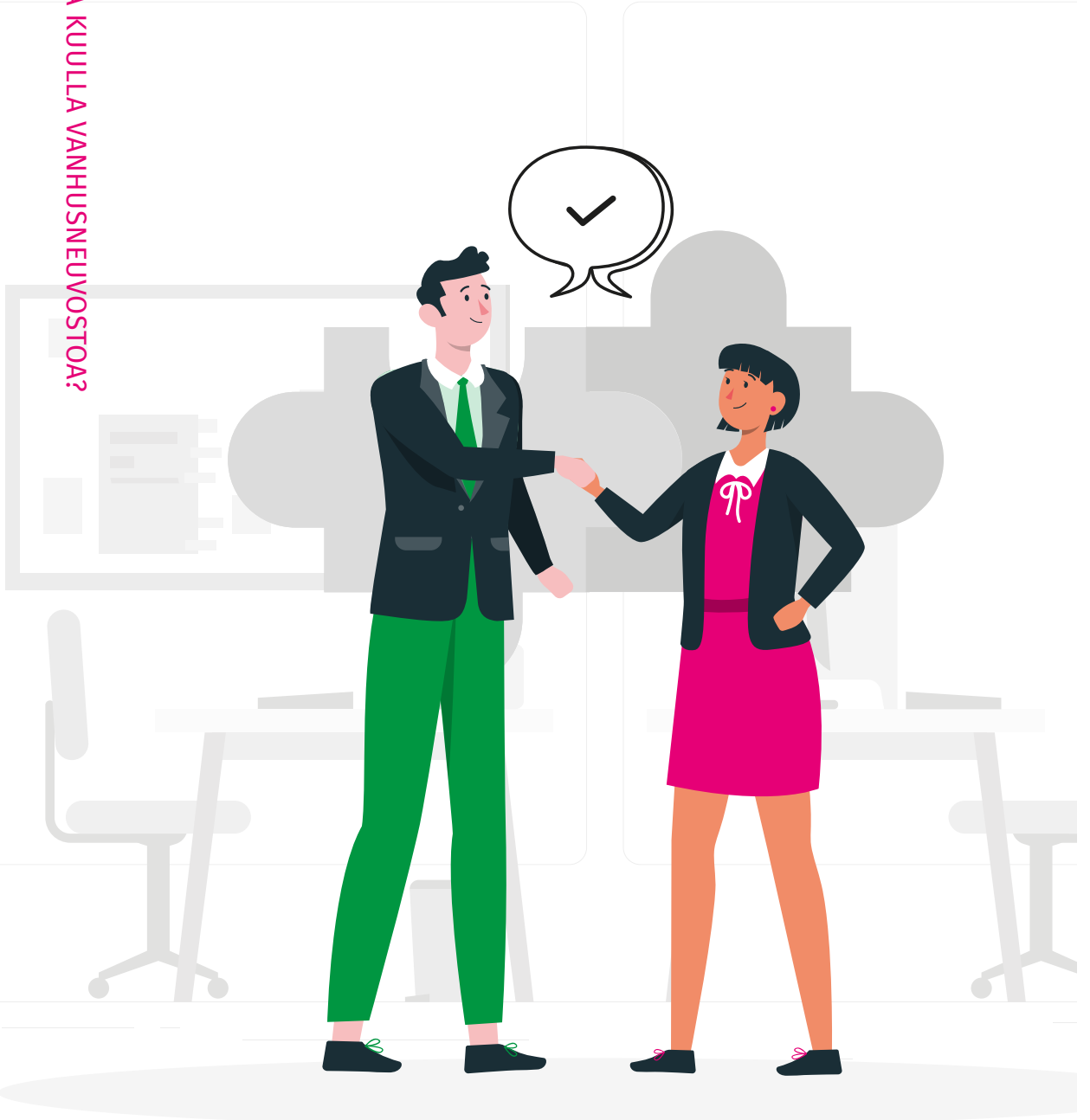
Hyvinvointialueen on laadittava hyvinvointi- ja palvelustrategia toimintakaudeksi, joka on laadittu vuosiksi 2023–2025. Hyvinvointi- ja palvelustrategia linjaa arjen valintoja ja päätöksiä. Strategia kokoaa hyvinvointialueen toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteet. Se muodostaa talousarvioiden sekä toiminta- ja investointisuunnitelmien kivijalan.

Strategia perustuu arvioon hyvinvointialueen väestön palvelutarpeista, taloustilanteesta, henkilöstöstä sekä alueellisista vahvuuksista. Se ottaa huomioon toimintaympäristössä tulevana vuosina tapahtuvat muutokset.

Hyvinvointialueen talousarvio, tilinpäätös, sekä osallistuva budjetointi tapahtuu vuosittain. Siinä konkretisoidaan hyvinvointi- ja palvelustrategian konkreettiset tavoitteet toimintavuonna.

- Kaavat, kaavoituskatsaukset, kehittämissuunnitelmat

- Hyvinvointisuunnitelmat ja -kertomukset
- Osallisuusohjelma/-suunnitelma tms. asiakirjat
- Muut suunnitelmat
- Palveluiden järjestäminen ja sisältö, saatavuus ja saavutettavuus
- Palvelujen kehittäminen
- Järjestöjen toimintaedellytykset ja yhteistyö
- Mahdolliset organisaatiossa tehtävät vaikutusten ennakoarvioinnit.

6.

Kuntien ja hyvinvointialueiden vanhusneuvostojen yhteistyö

Ikääntyvän väestön osalta kuntien ja hyvinvointialueiden yhteiset tavoitteet näkyvät lainsäädännössä liittyen mm.

- samansuuntaiseen strategiseen suunnitteluun
- hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen
- arjen tukeen
- yhteisölliseen asumiseen.

6.1. Yhteiset tavoitteet ovat perusta myös vanhusneuvostojen yhteistyölle

Strateginen suunnittelu: Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi

- (VanhPL 5§) Velvoite sekä kunnille ja hyvinvointialueille laatia suunnitelma
- yhteiset sisällöt
  - ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukeminen
  - ikääntyneen väestön asumisen tarpeen ennakointi ja niitä vastaavan asumisen kehittäminen

Yhteiset sisällöt toimivat yhteistyön pohjana myös kuntien ja hyvinvointialueiden vanhusneuvostoille.

6.2. Hyvinvointia edistävät palvelut (VanhPL 12§)

Hyvinvointialueilla velvoite järjestää neuvontapalveluita sekä terveystarkastuksia, vastaanottoja tai kotikäyntejä

- Tulee sisältää mm. ohjausta kunnassa ja hyvinvointialueella tarjolla olevien hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista edistävien palvelujen käyttöön
- Neuvonnassa kannustettava ikääntynyttä väestöä oman asumisensa ennakointiin ja itsenäistä asumista tukevien ratkaisujen
- Esimerkiksi eläkeläisjärjestöjen järjestämästä toiminnasta tulee olla tietoa myös hyvinvointialueella.

Hyvinvointialueilla on velvoite järjestää arjen tukena mm.

- Tukipalveluita, joilla henkilö voi suoriutua jokapäiväiseen elämään kuuluvista toiminnoista mahdollisimman itsenäisesti sekä palveluja, joiden avulla henkilö voi saada hyvinvointia tuottavaa sisältöä elämäänsä.
- Kotihoitoa, jolla avulla henkilö suoriutuu jokapäiväiseen elämään kuuluvista toiminnoista kodissaan ja asuinympäristössään.

6.3. Vaikuttaminen ja seuranta vanhusneuvostojen roolina

Hyvinvointialueilla velvoitteena on järjestää yhteisöllistä asumista.

Kunnan tehtävänä on määritellä

- maapolitiikka
- yhdyskuntasuunnittelu

- kaavoitus ja maankäytönsuunnittelu
- rakennusvalvonta
- asuntotoimi

Hyvä yhteisöllinen asumisen kokonaisuuden onnistuminen edellyttää kiinteää yhteistyötä kunnan ja hyvinvointialueen välillä.

Näiden suunnitelmien valvonta ja seuranta määrittellään vanhusneuvoston vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa ja toimintakertomuksessa.

6.4. Vanhusneuvostojen toiminnan painopisteitä

Vanhusneuvostojen toiminnan painopisteitä voi kuvata seuraavan kuvion avulla, joka kertoo hyvinvointialueen ja kunnan vanhusneuvoston erilaisista rooleista sekä yhteisistä painopisteistä.

Vanhusneuvostojen toiminnan painopisteitä

Kuntien vanhusneuvostot

- Asuminen, elinympäristö ja sen esteettömyys ja toimivuus
- Elinikäinen oppiminen
- Vapaa-aikapalvelut (liikunta, kulttuuri jne.)
- Ryhmätoiminta
- Liikkumien ja liikenne
- Digiasiat ja digitaalisuus

Yhteisiä painopisteitä

- Liikkuminen ja liikkumista tukevat palvelut, esteettömyys
- Asumiseen liittyvien palveluiden yhdyspinnat
- Turvallisuus
- Osallisuus ja vaikuttaminen
- Järjestö- ja kansalaistoiminnan

mahdollistaminen ja tuki

- Ehkäisevä päihdetyö ja muu ennalta ehkäisevä toiminta

Hyvinvointialueen vanhusneuvostot

- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuus ja saavutettavuus
- Kotona asumisen tuen palvelut, kuten palveluohjaus, kuntoutus, kotihoito ja turvapalvelut
- Asumisen palvelut, kuten yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen
- Liikkumista tukevat palvelut
- Omaishoito

6.5. Suosituksia vanhusneuvostojen väliselle yhteistyölle

- Kuntien ja hyvinvointialueiden vanhusneuvostoille on hyvä luoda selkeät yhteistyön rakenteet.
- Yhteinen seminaari 1–2 kertaa vuodessa yhteisistä hyvinvointiin liittyvistä ja muihinkin ikäihmisten kannalta liittyviin tärkeisiin asioihin.
- Hyvinvointialueen vanhusneuvoston pöytäkirjat toimitetaan tiedoksi kuntien vanhusneuvostoille.
- Yhteiset tapahtumat, vierailut.
- Jatkossakin kuntien vanhusneuvostojen kannattaa tehdä keskenään yhteistyötä ja luoda yhteistyötä tukevia verkostoja.
- Myös kaikkein vaikuttamistoimielimien (vanhus- ja vammaisneuvostot sekä nuorisovaltuusto) yhteistyöllä voidaan saada suurempaa vaikuttamista.
- Huolehditaan hyvästä ja monipuolisesta tiedottamisesta, esim. verkkosivut ajan tasalla, viestintä sosiaalisessa mediassa.
- Kunnissa hyväksi koetut toimintatavat kannattaa hyödyntää myös hyvinvointialueiden vanhusneuvostoissa ja toisin päin.
- Kuntien ja hyvinvointialueiden vanhusneuvostojen kannattaa keskittyä yhdessä niihin teemoihin, joihin ne voivat yhdessä vaikuttaa.
- Hyvinvointialueen vanhusneuvoston ja sen jäsenten on tärkeä pitää fokus hyvinvointialueen kokonaisuudessa (ei pelkästään jäsenten omien kunnan asioiden edunvalvonnassa).
- Toimiva hyvinvointialueen kokonaisuus on kaikkien etu.
- Vanhusneuvostojen ajantasaisen tilannekuvan saamiseksi kannattaa hyödyntää myös muiden viranomaisten ja toimijoiden osaamista, esim. poliisin rooli turvallisuudessa, Kelan erityisosaaminen, maakuntaliiton rooli, järjestötoimijat yms.

7.

Kokemuksia Pohjois-Pohjan- maan ja Oulun vanhusneuvostojen toiminnasta

Hyvinvointialueen vanhusneuvostot aloittivat toimintansa vuoden 2022 lopussa. Olen koonnut tähän Pohjois-Pohjanmaan ja Oulun vanhusneuvostojen kokemuksia toiminnasta vuodelta.

Nämä arviot perustuvat Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen ja Oulun kaupungin vanhusneuvoston puheenjohtajan Marja-Leena Kärkkäisen alustukseen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen vanhusneuvostojen jäsenille pidetyssä koulutustilaisuudessa 26.4.2024 Oulunsalossa.

Toivottavasti nämä antavat vinkkejä muille hyvinvointialueille siitä, miten vanhusneuvostojen toimintaa voidaan järjestää.

7.1. Pohjois-Pohjanmaan kuntien vanhusneuvostot

Kuntien vanhusneuvostojen rakenne ja toiminta vaihteli ja muuttui vuonna 2023.

Kuntien vanhusneuvostojen nimet vaihtelivat eri kunnissa. Valtaosalla nimenä on vanhusneuvosto (60 %) mm. Oulussa. Noin kolmasosalla kunnista on yhteinen vanhus- ja vammaisneuvosto (mm. Haapavesi). Loppuilla nimenä voi olla esim. seniorineuvosto tai ikäneuvosto. Mm. Kempelessä.

Vanhusneuvostojen kokoontumiskerrat vaihtelevat eri kunnissa melko paljon. Noin 40 prosentilla vanhusneuvostoja kokoontumiskertoja oli kolme tai neljä vuodessa. Kolmannes vanhusneuvostoista piti 5–6 kertaa/vuosi kokouksiaan. Neljännes kuntien vanhusneuvostoita kokoontui yli 7 kertaa vuodessa.

Kuntien vanhusneuvostojen jäsenenä toimi kaikissa kunnissa eläkeläisjärjestöjen edustajia. Niissä kunnissa, joissa on yhteinen vanhus- ja vammaisneuvosto noin kolmannes edusti vammaisjärjestöjä. Sen lisäksi jäseninä toimivat veteraanijärjestöjen, seurakuntien kunnan luottamushenkilöiden ja virkamiesten edustajat.

Sihteerinä toimi kuntien virkamiehet ja asiantuntijat. sote ym. hallinnonaloilta. Hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa vuoden 2023 alusta johti siihen, että kunnan sosiaalitoimen edustajat eivät enää osallistuneet vanhusneuvoston kokouksiin. (Sihteerä vaihtui monessa kunnassa).

7.2. Oulun vanhusneuvosto 2021–2025

Oulun vanhusneuvostossa 16 jäsentä edustaa 13 eri eläkeläisjärjestöä. Näiden lisäksi seurakunnalla ja veteraanijärjestöllä on edustaja neuvostossa.

Vanhusneuvoston sihteeri ja esittelijä ovat osallisuus- ja yhteisötoimijoita. Asiantuntijoina kokouksiin ovat osallistuneet vanhusjohtaja, liikunta-, kirjasto- ja yhdyskunta-alueen asiantuntijat.

Vanhusneuvosto kokoontui vuonna 2022 yhdeksän kertaa ja yksi yhteiskokous oli vammaisneuvoston kanssa. Vanhusneuvoston kokouksia valmisteli myös työvaliokunta.

7.3. Vanhusneuvostojen keinot ja työtavat vaikuttaa

7.3.1. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue (Pohde)

Hyvinvointialueen vanhusneuvosto kokoontui vuonna 2023 neljä kertaa. Kokouksia valmisteli neuvoston työvaliokunta. Vanhusneuvoston lisäksi toimii työvaliokunta. Vanhusneuvoston kokouksia valmisteli neuvoston työvaliokunta.

Vanhusneuvoston keskeinen vaikuttamiskeino on ollut lausuntojen antaminen hyvinvointialueen eri toimielimien valmistelemista asioista. Myös erilaiset info- tilaisuudet ovat olleet tapa vaikuttaa. Vanhusneuvoston puheenjohtaja on ollut yhdyspintalautakunnan jäsenenä.

Asioiden valmistelujen yhteydessä on tietoa kerätty kyselyjen avulla. Myös erilaisiin messutapahtumiin osallistumalla on pyritty kertomaan ikäihmisille vanhusneuvoston työstä ja vaikuttamistoimista. Vanhusneuvoston kokouksissa on myös kerätty palautetta eri kuntien vanhusneuvostoilta.

7.3.2. Oulun vanhusneuvosto

Vaikuttamistyö Oulun vanhusneuvostossa on tapahtunut vanhusneuvoston ja työvaliokunnan kokouksissa. Vanhusneuvosto on pitänyt kaksi kertaa kertaa vuodessa kaupunginhallituksen kanssa yhteisiä tapaamisia, jossa on voitu keskustella kunnan ikäihmisten palveluista ja ajankohtaisista asioista.

Vanhusneuvoston edustaja on jäsenenä Oulun palvelusäätiön hallituksessa ja valtuuskunnassa. Tasa-arvoneuvottelukunnan jäsenenä on ollut vanhusneuvoston nimeämä edustaja.

- Oulussa vanhusneuvosto toimii erilaisissa työryhmissä
- Työvaliokunta (5 jäsentä) valmistelee, toimeenpanee
  - Oulun palvelusäätiö hallituksessa (kaksi edustajaa)
  - Palvelusäätiön neuvottelukunnassa (viisi edustajaa)
  - Tasa-arvoneuvottelukunta (yksi henkilö)
  - Digijelpparit, Caritas-säätiö: (yksi henkilö)
  - Etsivä vanhustyö -hanke: ODL, Caritas ja Vuolle (yksi edustaja ja vara-henkilö)
  - Ikävoimaisen Oulu-ohjelman toimenpano
  - Vanhusneuvosto tapaa kaksi kertaa vuodessa Oulun kaupunginhallituksen edustajat
  - Työnjakoa lausuntojen valmistelussa (kaavat, lausunnot jaettu kolmelle, puheenjohtaja valmistellut erityisesti sote-lausunnot)
  - Olemme järjestämässä Oulun liikunnan ja Poplin kanssa Ainot ja Reinet -tapahtumaa Ouluhallissa (viimeksi 17.4.2024)

7.3.3. Oulun vanhusneuvoston kysely ikäihmisille

Oulun vanhusneuvosto tekee säännöllisesti messutapahtumissa kyselyjä ikäihmisille.

Esimerkiksi tehtiin kysely syksyllä 2022 Seniorimessuilla (n=167) Oulun vanhustyön johtajan kokoamana.

Kyselyn vastauksissa ikäihmisissä herättää huolta tulevaisuuden suhteen erityisesti terveyspalvelujen tulevaisuus. Pelätään, että jääkö terveyspalveluiden saanti oman aktiivisuuden varaan, kun niiden vastuu siirtyy hyvinvointialueelle.

Tehostetun asumispalveluiden koetaan vähenevän, kun säästöjen takia hyvinvointialue supistaa tehostetun palveluasumisen paikkoja merkittävästi. Myös palvelujen siirtyminen enemmän digitaalisuuteen aiheuttaa huolta.

7.3.4. Kunnan vanhusneuvoston tehtävien painopiste muuttunut

Sote-uudistuksen seurauksena kunnan vanhusneuvoston rooli on olennaisesti muuttunut. Toiminta siirtynyt sotesta terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Tässä työssä vanhusneuvostot ovat tärkeä kumppani kunnille.

Kuntien rooli painottuu nyt mm. ikäihmisten liikunta-, liikenne- ja kulttuuripalveluihin sekä asumiseen asumisen palveluihin. Väestön nopean ikääntymisen vuoksi on kuntien etujen mukaista kiinnittää huomiota ikäihmisten terveyteen sekä hyvinvointiin ennakoivasti. Vanhusneuvosto-

jen asema ja toiminnan painopisteet vaihtelevat eri kunnissa. Erilaiset olosuhteet luovat myös erilaisia toimintakulttuureja.

7.4. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen (Pohde) vanhusneuvostotoiminta

Pohteen vanhusneuvostoa on päässyt kiitettävästi vaikuttamaan erilaisissa kehittämishankkeissa. Vanhusneuvosto antaa lausuntoja hyvinvointialueen eri toiminnoista.

Vanhusneuvoston työvaliokunta on ollut kuultavana ja haastateltavana EU-hankkeessa, missä kehitetään digitaalista hyvinvointilautasta. Hanke on osa EU:n neuvoston tekemää tutkimusta hyvinvointialueen vaikutuksista.

Pohteen vanhusneuvosto toivoo tulevaisuudessa, että kuuntelun sijasta kuultaisiin. Tämä edellyttää, että ennakkoon kerrottaisiin suunnitelmista ja toimenpiteistä, jotta voidaan aidosti vaikuttaa.

7.5. Muutosta tarvitaan vanhusneuvostojen työssä

Monissa vanhusneuvostoissa kipuillaan muutoksista myös Oulussa. Usein kuulee sanottavan, että enää ei tiedä, mitä tapahtuu sosiaali- ja terveystalveissa.

Aikaisemmin vanhusneuvoston jäsen osasi kertoa asukkaille ennakkoon tulevista muutoksista jos kuntalaiset kysyvät. Vanhusneuvostojen asema ja toiminnan painopisteet vaihtelevat eri kunnissa. Erilaiset olosuhteet luovat myös erilaisia toimintakulttuureja.

Tiedonvaihto kuntien ja Pohjanmaan hyvinvointialueen (Pohde) kesken koetaan jo nykyisellään haasteellisena erityisesti palvelujen osalta.

Hyvinvointialueella on 30 kuntaa ja 30 edustajaa vanhusneuvostoissa.

Vanhusneuvosto kokoontuu keskimäärin 4 kertaa vuodessa ja työvaliokunta noin 5 kertaa vuodessa.

Ei voida ottaa jokaisen kunnan huolenaiheita jokaiseen kokoukseen.

Nyt on ollut keskimäärin 3 kunnan vanhusneuvoston huolenaiheet kokouksessa.

Yhteistyökäytäntöjen rakentaminen paikallisten neuvostojen kanssa on tärkeää, sillä kuntien vanhusneuvostoilla on hyvät suorat yhteydet kuntansa ikäihmisiin: saavat palautetta, tarpeista ja epäkohdista, suoraan palveluja käyttäviltä ikäihmisiltä ja heidän läheisiltään.

8.

Hyvinvointi- alueen viestinnän periaatteet

Laki hyvinvointialueesta (611/2021). Lain 34 § antaa viestinnälle selkeät raamit: mistä hyvinvointialueen tulee viestiä, kenelle ja miten.

Hyvinvointialueen tulee antaa riittävästi tietoja hyvinvointialueen järjestämistä palveluista, taloudesta, hyvinvointialueen hallinnossa valmistelussa olevista asioista ja niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä päätöksistä ja päätösten vaikutuksista.

Hyvinvointialueen on myös tiedotettava siitä, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa. Hyvinvointialueen on tiedotettava toiminnastaan niin hyvinvointialueen asukkaita, palvelujen käyttäjiä, järjestöjä kuin muita yhteisöjä ja sidosryhmiäkin. Näiden ohella yksi viestinnän tärkeimmistä kohderyhmistä on hyvinvointialueen henkilöstö ja luottamushenkilöt.

Viestinnässä on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä ja otettava huomioon eri kohderyhmien viestinnän ja vuorovaikutuksen tarpeet.

Viestinnän tulee olla totuudenmukaista ja oikea-aikaista. Viestinnässä hyödynnetään tarkoituksenmukaisia viestintäkanavia. Positiivista sisäistä viestintää lisätään.

Näiden viestinnän yleisten periaatteiden lisäksi vanhusneuvoston on syytä miettiä, miten se viestii omasta toiminnastaan eri kohderyhmille. Toiminnan kannalta on keskeistä, että viesti kulkee hyvinvointialueen ja kuntien vanhusneuvostojen välillä säännöllisesti.

Hyvin tärkeää on myös viestintä alueen ikäihmisille suoraan tehdyistä suunnitelmista ja toteutettavista palveluista. Tässä keskeisenä välineenä toimii hyvinvointialueen verkkosivut.

On syytä miettiä, pitäisikö hyvinvointialueen vanhusneuvoston osalta olla omat viestinnän verkkosivut, jolloin asiakkaat voivat sieltä suoraan nähdä vanhusneuvoston keskeiset toiminnot. Sivuille olisi hyvä luoda palautemahdollisuus, johon sidosryhmät voivat antaa palautetta vanhusneuvoston toiminnasta.

8.1. Vanhusasianvaltuutetun suositukset hyvinvointialueiden iäkkäiden ihmisten viestinnän parantamiseksi

Iäkkäiden voi olla vaikeaa löytää tarvitsemaansa apua viranomaisasioissa ja sitä vaikeuttaa myös se, että tieto on usein saatavilla vain sähköisessä muodossa eikä yhteystietoja ole sielläkään aina helposti löydettävissä.

Digi- ja väestötietoviraston tulisi lisätä valtakunnallisesti toimivan Kansalaisneuvonnan tunnettuutta, jotta iäkkäät tietäisivät, että sieltä voi kysyä julkisiin palveluihin liittyviä asioita. Kansalaisneuvontaan saa yhteyden sähköisesti, puhelimitse ja kirjeitse.

Hyvinvointialueiden päättäjien on varmistettava, että lakisääteisten neuvontapalveluiden tunnettuutta lisätään ja että hyvinvointialueet julkaisevat painettuja iäkkäiden palveluoppaita, sillä niiden tarve on entisestään kasvanut hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa (Lähde: Vanhusasianvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2024)

8.2. Vanhusasiavaltuutetun digitalisaatioon liittyvät suositukset

Digitalisaatio herättää ikäihmisille huolta siitä, että miten ne henkilöt, jotka eivät ole tottuneet käyttämään digipalveluita pärjäävät julkisten palveluiden käytössä. Tämän vuoksi tähän oppaaseen on otettu mukaan vanhusasiavaltuutetun tekemät suositukset ikääntyneiden henkilöiden digitaitojen tukemiseksi. (Lähde: Vanhusasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2024)

8.2.1. Suositukset, joilla parannetaan ilman digitaalisia taitoja ja laitteita olevien ikääntyneiden tiedonsaantia, asiointimahdollisuuksia ja osallisuutta

- Säilytetään suomalaisessa lainsäädännössä asiointi julkisissa palveluissa muutoin kuin sähköisesti yhdenvertaisena vaihtoehtona sähköisen asioinnin kanssa.
- Julkisten palveluiden yhteisten asiointipisteiden avaamista kiirehditään ja niitä toteutettaessa kuullaan paikallisten asukkaiden tarpeita ja pyritään sovittamaan kasvokkaisten palveluiden saatavuus vastaamaan niitä.
- Digi- ja väestötietoviraston DVV:n Kansalaisneuvonnan tunnettuutta lisätään ikääntyneiden keskuudessa tiedotuskampanjalla. Kansalaisneuvonnan resursointia vahvistetaan, mikäli yhteydenottojen määrä kasvaa selkeästi.

(Lähde: Vanhusasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2024)

8.2.2. Suositukset, joilla lisätään ikääntyneiden yhdenvertaisuutta digitalisaation eteenpäin viemisessä

Digituen tarpeessa olevien ikääntyneiden aseman parantamiseksi säädetään kuntien velvollisuudesta koordinoita digitukea alueellaan.

- Näin voidaan varmistaa, että tarjolla on riittävästi tukea digitaalisten laitteiden ja palveluiden käyttöön kaikissa kunnissa ja että tieto tuen saatavuudesta saavuttaa paremmin ikääntyneet kuntalaiset. Haja-asutusalueilla asuvat ja kaikkein ikääntyneimmät saavat mahdollisuuden digitaalisten laitteiden ja verkkoympäristössä toimimisen oppimiseen ja siten sähköisten palveluiden käyttöön.
- Kansalais- ja työväenopistoissa on aikuispedagogiikan osaamista ja järjestöillä on pitkä kokemus vertaisten antamasta digiopastuksesta. Näiden yhteistyötä ja toimintaa lisäämällä voitaisiin lisätä ikääntyneiden osallisuutta digitalisoituneessa yhteiskunnassa.
- Kirjastoille resurssit helpokäyttöisten digitaalisten laitteiden hankintaan lainattaviksi kotiin sekä opastukseen niiden käytössä.

(Lähde: Vanhusasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2024)

8.2.3. Suositukset sähköisessä asiointissa toisen apua tarvitsevien ja heitä auttavien tilanteen parantamiseksi

- Sähköisen puolesta asiointin osalta selvitetään mahdollisuutta lainsäädännöllisesti selkeyttää ja yhtenäistää sekä valtuutuksen antamista että käyttämistä.
- Lainsäädännöllisesti turvatut kansalliset toimintamallit ja yhtenäiset käytännöt tekevät toisen puolesta sähköisesti asiointista turvallisempaa sekä valtuuttajan että valtuutetun kannalta sekä helpottavat toisen puolesta asiointia. Puolesta asiointissa henkilö on valtuuttanut toisen hoitamaan asiaa puolestaan.
- Sähköisen tuetun asiointin tilanteita, laajuutta ja tuettuun asiointiin liittyviä ongelmia selvitetään. Tiedossa olevat ongelmat liittyvät turvallisuuteen, lainsäädännön puuttumiseen ja yksityisyydensuojan vaarantumiseen. Näin saataisiin kokonaiskuva siitä, miten lainsäädännöllisin keinoin tai muilla keinoin.
- Voidaan näissä tilanteissa lisätä avuntarvitsijan turvallisuutta ja selkeyttää auttajan roolia. Digitaalisessa asiointissa avustamiseen tarvitaan turvallisia vaihtoehtoja sekä avustettavan että avustajan suojaksi. Tuetussa asiointissa ei ole tehty valtuutusta toiselle henkilölle hoitaa asiaa, vaan kyse on muusta avustamisesta sähköisessä asiointissa.

(Lähde: Vanhusasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2024)

9.

Kysely hyvinvointi- alueiden vanhus- neuvostojen jäsenille

Halusimme kerätä kokemuksia hyvinvointialueiden vanhusneuvoston jäseniltä. Kyselyllä haluttiin saada konkreettista näyttöä siitä, miten hyvinvointialueen vanhusneuvostot toimivat ja miten niiden jäsenet kokevat asemansa ikäihmisten palveluiden turvaajana.

Kysely tehtiin toukokuussa 2024 niille Eläkeliiton jäsenille, jotka toimivat tällä hetkellä hyvinvointialueen vanhusneuvostoissa. Kysely lähetettiin 120 henkilölle ja vastauksia saatiin 55 henkilöltä. Kysely tehtiin Webropol-kyselynä sähköpostin kautta. Tähän oppaaseen otettiin kyselyn keskeiset tulokset.

9.1. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot

Kyselyyn vastanneista 38 henkilöä (70 %) on yli 70-vuotiaita ja 15 henkilöä (30 %) 65–70-vuotiaita. Kyselyyn vastanneista naisia oli 34 (65 %) ja miehiä 18 (32 %). Vanhusneuvoston puheenjohtaja toimi 7 henkilöä ja neljä oli

varapuheenjohtajia. Loput vastaajista toimivat vanhusneuvoston jäseninä. Vastaajat edustivat lähes kaikkia hyvinvointialueita lukuun ottamatta Helsinkiä ja Pohjanmaan hyvinvointialuetta. Kyselyn vastausprosentti oli 44 %.

9.2. Hyvinvointialueen vanhusneuvostojen työskentelytavat

Vanhusneuvostojen kokousmäärät vaihtelivat huomattavasti. Vähintään 4 kokousta vuodessa kokoontui 37 prosenttia vanhusneuvostoista ja 5–10 kokousta piti 61 prosenttia vanhusneuvostoista.

Noin puolessa (51 %) vanhusneuvostoissa oli erikseen nimetty työvaliokunta. Tyypillisin tapa kokousasioiden valmistelussa on, että sen tekevät vanhusneuvoston puheenjohtaja ja sihteeri.

Lähes kaikissa vanhusneuvostoissa edustettuina olivat eläkeläisjärjestöjen jäsenet, Kuntien nimeämät jäsenet ovat kuntien vanhusneuvoston jäseniä, jotka on nimetty eläkeläisjärjestöjen jäsenistä. Vain muutamassa vanhusneuvostossa heillä ei ollut edustusta. Seitsemällä hyvinvointialueella vanhusneuvostoissa eläkeläisjärjestöjen piireillä oli kiintiöpaikka vanhusneuvostossa. Loput edustivat oman kuntansa vanhusneuvostoja.

Hyvinvointialueen kokouksissa virkamiehet osallistuivat kokouksiin asioiden esittelijöinä ja muutamalla alueella myös hyvinvointialueen johtaja on kokouksissa läsnä. Vanhusneuvoston kokouksiin osallistui hyvinvointialueen aluehallituksen edustaja vähän alle puolessa hyvinvointialueita.

Seitsemällä hyvinvointialueella vanhusneuvostolla on hyvinvointialueen aluevaltuustossa läsnäolo- ja puheoikeus. Aluehallituksessa vanhusneuvoston edustajalla on läsnäolo- ja puheoikeus neljällä hyvinvointialueella. Hyvinvointialueen lautakunnissa vanhusneuvostolla on edustaja viidellä hyvinvointialueella.

Vanhusneuvoston puheenjohtaja toimii linkkinä hyvinvointialueen päätöksentekoaikoihin eli pitää yhteyttä aluevaltuustoon, aluehallitukseen ja lautakuntiin. Tämän tehtävän vastuun voi myös jakaa varapuheenjohtajan kanssa.

9.3. Vanhusneuvoston jäsenten koulutus

Vastaajilta kysyttiin myös, onko hyvinvointialue järjestänyt koulutustilaisuuksia vanhusneuvoston jäsenille. Noin puolet hyvinvointialueista oli järjestänyt koulutusta vanhusneuvoston jäsenille.

Suositus:

Hyvinvointialueen tulisi järjestää kaksi kertaa vuodessa koulutustilaisuus hyvinvointialueen vanhusneuvostoille. Tilaisuuteen voisi kutsua myös kuntien vanhusneuvostojen jäsenet. Tilaisuuden ohjelmaa suunnittelemaan voisi ottaa mukaan alueella toimivat eläkeläisjärjestöjen edustajat.

Toinen voisi olla alkuvuodesta. Siinä käsiteltäisiin toimintavuoden keskeisemmät suunnitelmat Näihin tilaisuuksiin voisi kutsua myös alueen kuntien vanhusneuvostojen jäsenet. Näin kuntien vanhusneuvostot saisivat käsityksen niistä keskeisistä asioista, joita toimintavuonna hyvinvointialueet käsittelevät.

Loppuvuoden tilaisuudessa voitaisiin arvioida, miten suunnitelmat ovat toteutuneet ja saada kehittämisehdotuksia seuraavaa vuotta varten.

Koulutustilaisuuksissa olisi hyvä selkeyttää hyvinvointialueen ja kunnan vanhusneuvostojen välistä työnjakoa. Tämä tuntuu olevan vielä useammalle vanhusneuvoston jäsenelle epäselvä.

Tiedonkulku hyvinvointialueen ja kunnan vanhusneuvostojen välillä kaipaa kehittämistä. Tämä teema on syytä ottaa esille näissä koulutustilaisuuksissa.

9.4. Mihin asioihin hyvinvointialueen vanhusneuvoston jäsenet haluavat päästä vaikuttamaan

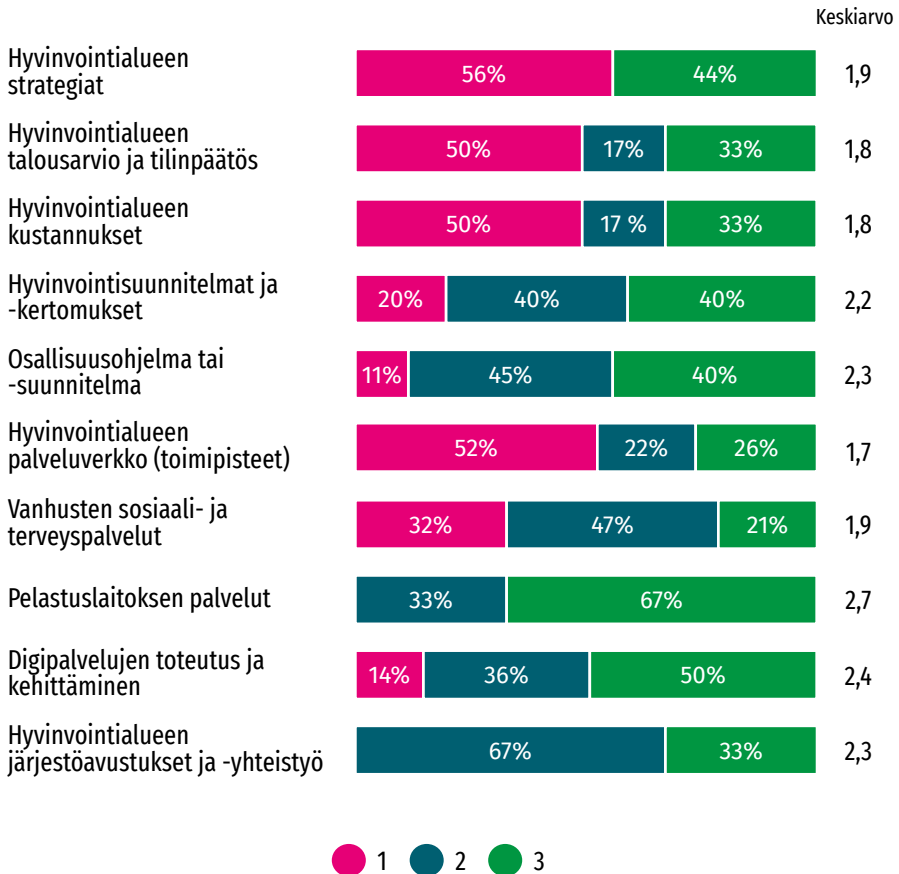
Kyselyn mukaan vanhusneuvoston jäsenet haluavat erityisesti päästä vaikuttamaan, vanhusten sosiaali- ja terveyspalveluihin ja palveluverkon laajuuteen. Näihin asioihin vaikuttamista piti tärkeänä kyselyyn lähes 80 prosenttia vastanneista.

Vastaajat pitivät myös melko tärkeinä päästä vaikuttamaan hyvinvointialueiden strategioihin ja talousarvioihin sekä hyvinvointialueen kustannusten arviointiin.

Yllättävänä voidaan pitää sitä, että digiasioihin vaikuttaminen ei ollut

selkeästi niin tärkeä vaikuttamisen kohde, vaikka moni hyvinvointialueen palvelujen käyttäjä kokee ne vaikeaselkoiseksi. (Kuvio 1)

Kuvio 1: Hyvinvointialueet voivat kuulla vanhusneuvostoa monissa asioissa. Mihin seuraavista asioista sinä haluaisit päästä vaikuttamaan? Valitse enintään kolme (3) sinulle tärkeää asiaa.

9.5. Vanhusneuvoston jäsenten vaikutusmahdollisuudet

Kun kysyttiin vanhusneuvoston jäseniltä, kuinka he mielestään ovat päässeet vaikuttamaan näihin asioihin, niin valtaosa vastaajista koki vaikutusmahdollisuutensa melko rajatuksi.

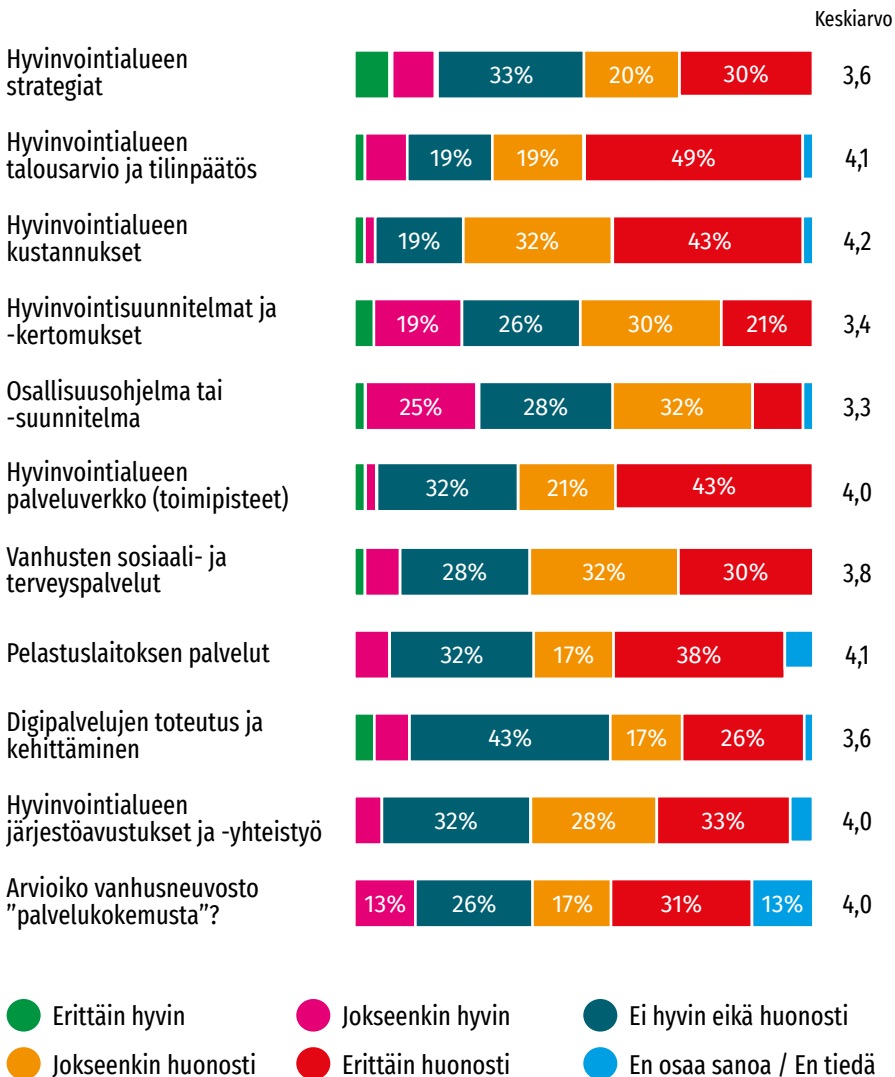

Erityisen pieneksi koettiin vaikutusmahdollisuudet hyvinvointialueen talousarvioon ja tilinpäätökseen, joihin 75 prosenttia vastanneista koki pystyvänsä vaikuttamaan erittäin huonosti tai jokseenkin huonosti.

Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalouteen ja palveluverkkoon (toimipisteet) vaikuttamismahdollisuudet koettiin myös melko heikoksi, sillä näihin asioihin vaikuttamista 60 prosenttia vastaajista koki heikoksi.

Noin kolmasosa vastaajista suhtautui neutraalista omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa näissä kysymyksissä. (Kuvio 2)

Kuvio 2: Missä määrin vanhusneuvostonne on mielestäsi pystynyt vaikuttamaan seuraaviin asioihin?

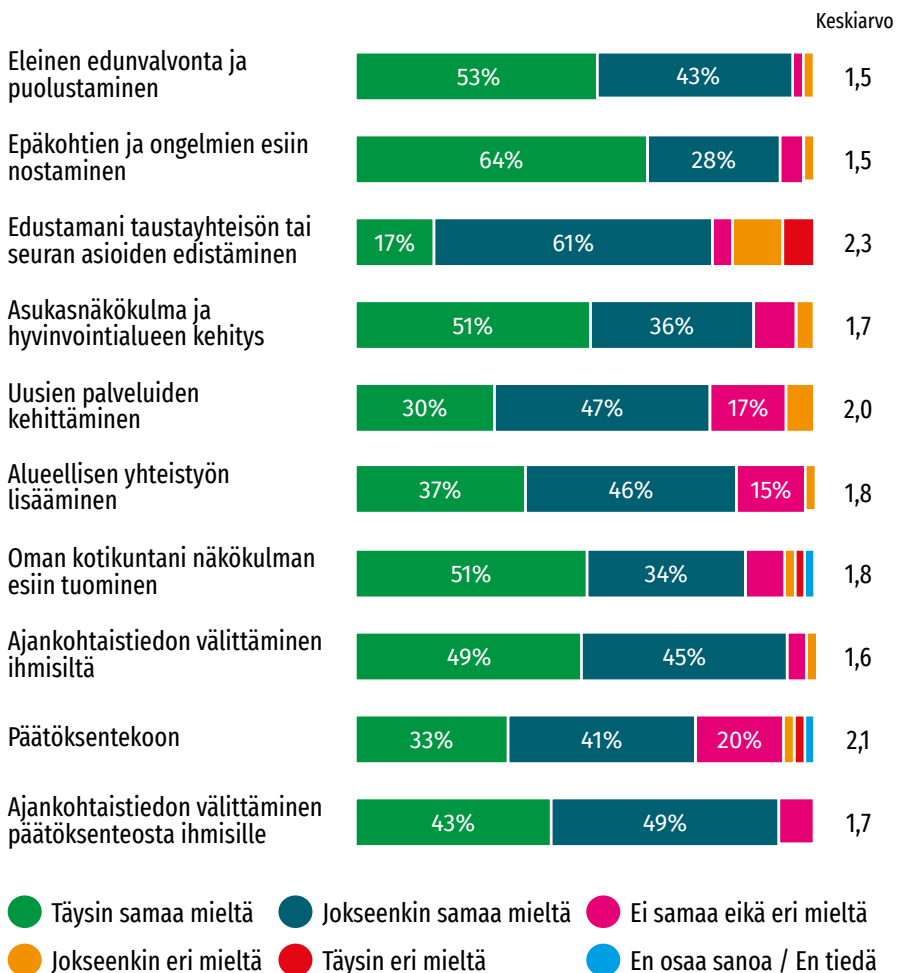

9.6. Vanhusneuvoston jäsenten motiivit vaikuttamistyössä

Kysyttäessä vanhusneuvoston jäsenten motiiveista, niin keskeisimmiksi nousi yleinen edunvalvonta ja oikeuksien puolustaminen, epäkohtien ja ongelmien esiin tuominen, asukasnäkökulman esiintuonti hyvinvointialueen kehittämistyössä sekä oman kotikunnan näkökulman esiintuominen. Näitä asioita piti erityisen tärkeänä tai jokseenkin tärkeänä keskimäärin yli 90 prosenttia vastanneista.

Hyvin tärkeänä pidettiin myös ajankohtaistiedon välittämistä päätöksenteosta ihmisille. (Kuvio 3)

Kuvio 3: Arvioi seuraavia väittämiä, mikä saa sinut tekemään vaikuttamistyötä?

Nämä vaikuttamisen motiivit tuntuvat olevan hyvin yleisiä, sillä Soste ry:n vuonna 12/2023 tehdyssä kyselyssä hyvinvointialueiden vanhusneuvoston jäsenille saatiin vanhusneuvoston jäsenten motiiveista hyvin saman sisältöiset tulokset.

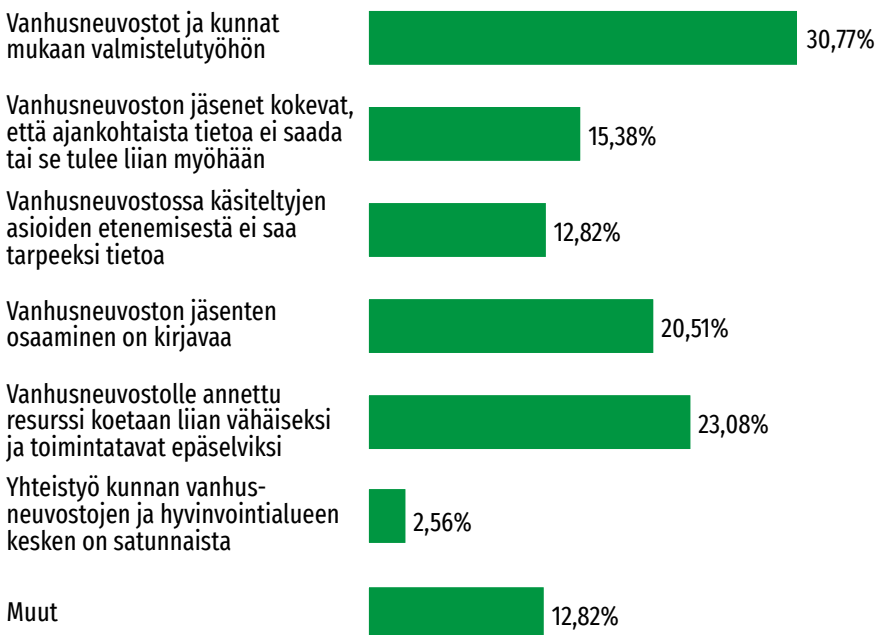
Hyvinvointialueiden ja kuntien vanhusneuvostojen yhteistyö koettiin melko heikoksi, sillä vain 37 prosenttia vastaajista koki yhteistyön toimivan hyvin tai jokseenkin hyvin.

Vanhusneuvostojen vaikuttamismahdollisuuksien kehittyminen kulu- van valtuuskauden aikana koettiin melko heikoiksi, sillä vain 40 prosenttia vastaajista koki niiden parantuvan.

9.7. Lisätiedon tarve vaikuttamisen tueksi

Vastaajilta oli mahdollisuus esittää toivomuksia siitä, mitä tukea he tarvitsevat, jotta voisivat paremmin vaikuttaa vanhusneuvoston päätöksentekoon. Avovastauksista on poimittu ne teemat, jotka esiintyivät useimmin vastauksissa. (Kuvio 4)

Kuvio 4: Mihin asioihin koet tarvitsevan lisäapua, jotta voit vaikuttaa vanhusneuvoston päätöksentekoon?

9.8. Vanhusneuvoston jäsenten kokemukset vaikutusmahdollisuuksista

Kyselyssä annettiin vastaajalle mahdollisuus kertoa avoimen vastauksen muodossa siitä, miten näkevät oman vaikutusmahdollisuutensa. Ohessa poimintoja keskeisistä kokemuksista.

Vanhusneuvostolle tuodaan olennaisia asioita ja yleensä ennen päätöksentekoa. Vanhusneuvoston vaikutus päätöksiin on hyvin heikko. Vanhusneuvostot eivät tarvitse muodollista päätösvaltaa, mutta vanhusneuvostojen kantoja pitäisi valmistelussa ottaa paremmin huomioon.

Kehittäminen on pahasti kesken. Nyt edetään talous edellä. Varhan vanhusneuvostossa olemme kirjanneet asioita ahkerasti: strategia, eri palvelut ja palveluketjut. En tiedä, miten ovat vaikuttaneet asioihin. Samanaikaisesti olemme kj kanssa antaneet lausuntoja aluehallitukselle. Monta lausuntoa olemme antaneet puolin ja toisin. Varhan vanhusneuvosto on toiminut tehokkaasti, suunnitelmallista, tietoa tulee.

Alueelliset (kuntien) erot vaikuttavat jäsenten prioriteetteihin. Neuvostolla vaikeuksia luoda yhteisiä periaatteita. Vanhusneuvostoon tuodaan valmiiksi päätetyt asiat. Ei päästä vaikuttamaan asioihin valmisteluvaiheessa. Päätösvalta ei realistinen, mutta vaikuttaminen valmisteluvaiheessa tärkeää.

Kyllä vanhusneuvoston näkemyksiä kuunnellaan, mutta hyvinvointialueen tiukka talous ja henkilöstövaje asettavat omat rajoitteensa esim. palvelurakenneasioissa. Vanhusneuvoston puheenjohtajaa on kutsuttu myös kuultavaksi hva:n johtoryhmän kokoukseen.

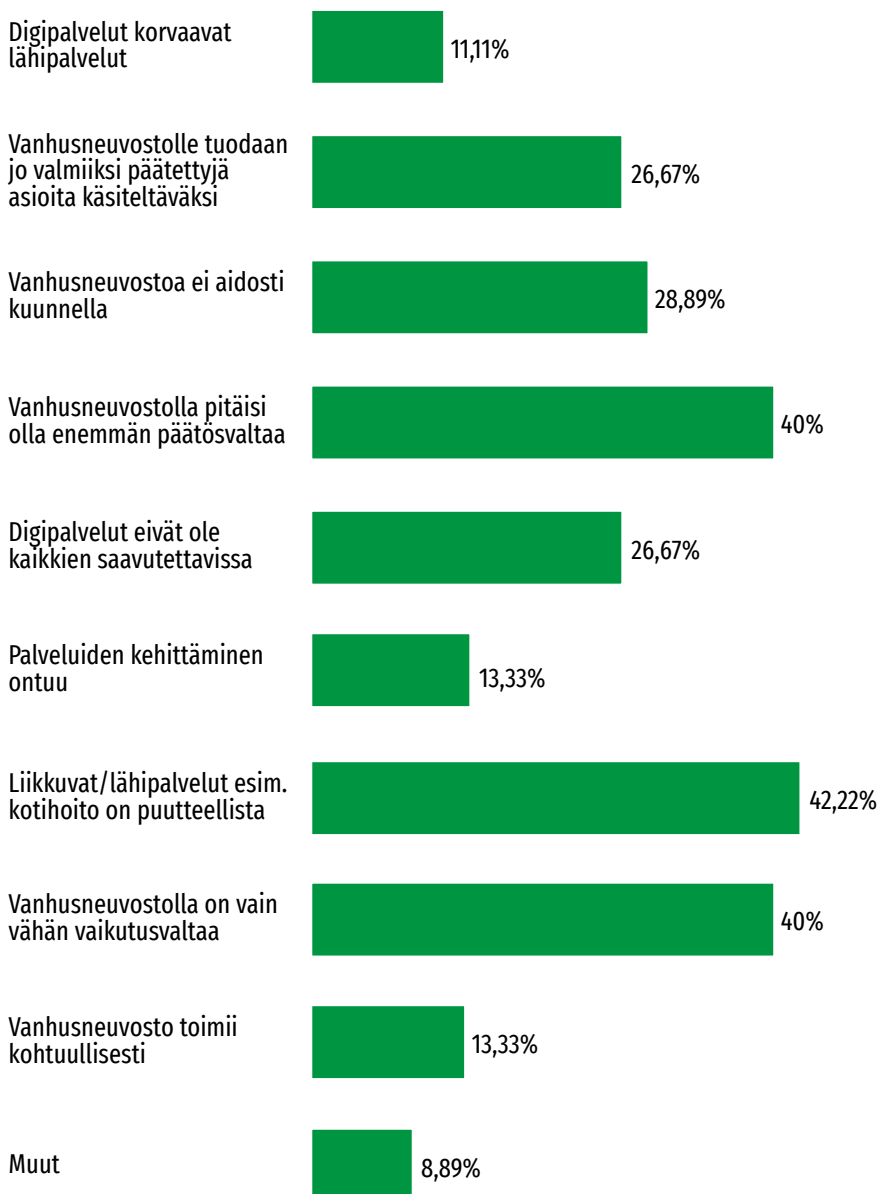

Digipalvelujen kehittämisessä tulee jatkossa painottaa enemmän ikäihmisten/todellisten käyttäjien mukana oloa palvelujen testaamisessa ja kehittämisessä.

Kyselyyn vastanneiden avoimista vastauksista voi nostaa seuraavat keskeiset asiat, jotka vastauksissa on nousevat esille.

Keskeinen toive on, että vanhusneuvostoilla on enemmän päätösvaltaa. Tämän toiveen ongelmana on, että hyvinvointialueen vanhusneuvostolla ei lain mukaan ole päätösvaltaa. Näin ollen tämän toiveen toteutuminen edellyttäisi lain muuttamista. (Kuvio 5)

Kuvio 5: Miten koet vanhusneuvoston vaikuttamismahdollisuudet tällä hetkellä?

9.9. Kehittämisaatuksia vanhusneuvoston työlle

Kyselyyn vastanneiden keskeisenä kehittämisaatuksena on riittävän tiedon saanti, riittävän varhaisessa vaiheessa asioita valmisteltaessa.

Toivottiin enemmän yhteistyötä vanhusneuvoston jäsenten kesken ennen kokouksia. Eläkeliitto voisi auttaa hyvinvointialueiden välisen tiedonkulun lisäämistä järjestämällä esim. Teams-palavereita hyvinvointialueiden vanhusneuvostoissa toimiville eläkeliittolaisille.

Tiedonkulkua kuntien ja hyvinvointialueiden välillä on parannettava. Tämä edellyttää, että tietoa voidaan antaa jo valmisteluvaiheessa omasta kunnasta hyvinvointialueiden vanhusneuvostojen päätösten vaikutuksista.

Yhteistyö vanhusneuvoston jäsenten kesken ennen kokouksia ja yhteistyö eläkeliittolaisjäsenten kesken helpottaisi kokousvalmistelua ja vaikuttamista. Toistaiseksi yhteistyö on satunnaista, toimintatavat eivät ole vielä vakiintuneet.

Ohjausta ja viestiä omasta kunnasta ikäihmisten neuvostoon päin. Väliaikatieta neuvoston päätösten vaikutuksista.

Vanhusneuvoston edustajien pitää päästä mukaan valmisteluvaiheessa työryhmiin. Yleisesti asiakaspalaute ja asukkaiden/ikäihmisten kuuleminen oltava toiminnan kehittämisen kulmakivi. Nyt hyvinvoinnin kehittäminen alueellamme liian "sisäsiittoista" eli palvelun saajat jäävät kuulematta.

9.10. Mitä muita asioita haluaisit vielä nostaa esille?

Kyselyyn vastanneiden vanhusneuvoston jäsenten keskeisiä huolia on hyvinvointialueen antaman palvelun riittämättömyys.

Selkeästi myös toivotaan hyvinvointialueen eri toimijoiden parempaa yhteistyötä. Vanhusneuvoston toiminnasta tiedottamista hyvinvointialueen asukkaille pidetään tällä hetkellä riittämättömänä.

Ikäihmisten näkökulma on yhteiskunnan kehittämisessä tärkeä. Siksi pidän vanhusneuvostoja (voisiko nimen muuttaa?) tärkeinä, että vanhuksia kuunnellaan, eikä juoksuteta luukulta toiselle. Omalääkärit takaisin. Pitää huomioida alueen kaukaisimmat kolkat, miten vanhus pääsee hoitoihin ym.

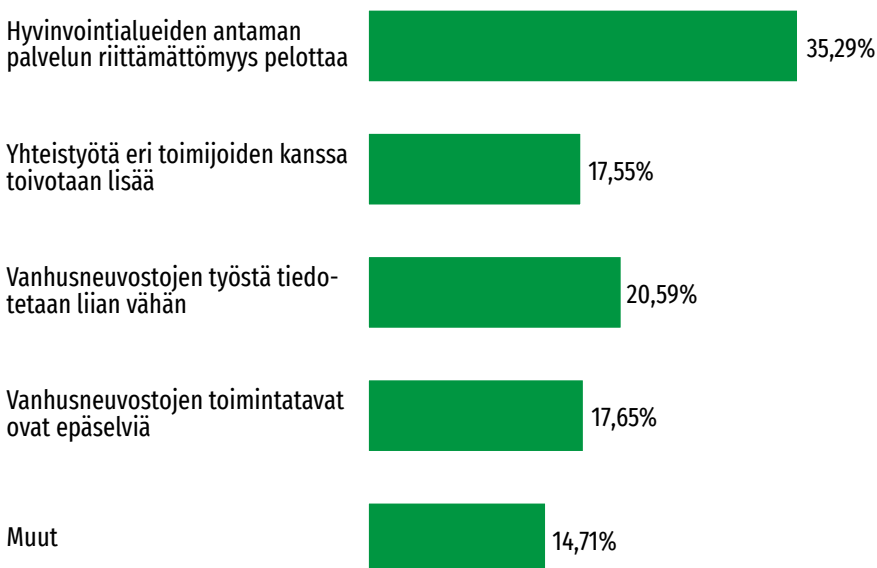
” Vanhusneuvoston edustajien pitää päästä mukaan valmisteluvaiheessa työryhmiin. Yleisesti asiakaspalaute ja asukkaiden/ikäihmisten kuuleminen oltava toiminnan kehittämisen kulmakivi. Nyt hyvinvoinnin kehittäminen alueellamme liian ”sisäsiittoista” eli palvelun saajat jäävät kuulematta.

” Rohkeasti ja neuvotellen luottamushenkilöt eteenpäin, kyllä aina jotakin kehittämistä ja uutta tulee ja hyväksytäänkin jotakin! Ei pidä luovuttaa! Tehkää yhteistyötä, käykää naapurikunnan vanhusneuvostoissa vastavierailuilla, yhteistyöstä aina ”uutta” tarttuu matkan varrella.

” Kunnissa ovat asiat erilaisissa vaiheissa, joissakin palvelut ym. pelaa ja toisissa ei ollenkaan, paikalliset olosuhteetkin vaikuttavat, eikä yhteistä mieltä aina löydy. Välillä myös tuntuu, että en ymmärrä asiayhteyttä kaikkeen mitä selvitetään ja puidaan, ovat niin kaukana todellisuudesta.

Hyvinvointialueen ja kuntien vanhusneuvostojen toimintatavat eivät ole vielä selkeitä. (Kuvio 6)

Kuvio 6.

9.11. Johtopäätökset kyselyn tuloksista

Vastausten keskeinen viesti on, että asioiden valmisteluun on päästävä vaikuttamaan aikaisemmin eikä vasta kun päätökset ovat jo asiallisesti tehty.

Tämä edellyttää, että vanhusneuvoston jäsenet tuntevat valmisteluprosessit ja valmistelevat virkamiehet. Tällöin on mahdollisuus päästä vaikuttamaan asioihin jo valmisteluvaiheessa.

On myös luotava parempi yhteys hyvinvointialueen ja kuntien vanhusneuvostojen välille.

Positiivista on, että vastaajat kokevat yhteistyön hyvinvointialueiden muiden vaikuttamistoimielimien kanssa toimivaksi.

Keskeinen asia on se, että miten hyvinvointialueen ikäihmisten toiveita otetaan huomioon päätöksenteossa.

Yksi toimiva tapa voisi olla hyvinvointialueen toteuttama kysely, joka on suunnattu alueen ikäihmisille. Kyselyssä selvitettäisiin alueen ikäihmisten keskeisemmät toiveet palvelujen kehittämistarpeista hyvinvointialueella.

Parin vuoden päästä ensimmäisestä kyselystä tehdään seurantakysely, jonka avulla saadaan ikäihmisten näkemys siitä, kuinka näitä toiveita on toteutettu hyvinvointialueella.

Kyselyn tulokset kertovat selvästi, että vanhusneuvostojen asema on melko epäselvä vielä monelle jäsenelle. Tämä johtuu varmasti siitä, että hyvinvointialueet ovat vasta alkuvaiheessa palvelujensa organisoimisessa.

Tärkeää on, että hyvinvointialueiden palveluille määritellään keskeiset tavoitteet, joita tulevina vuosina toteutetaan. Taloudelliset reunaehdot pakkavat todella miettimään, mitkä ovat keskeisimmät asiat. Vain näin voidaan tehokkaasti saada aikaan tuloksia.

Tämän toteuttamiseksi Eläkeliiton olisi hyvä tehdä vielä kysely, jossa kysytään nykyisten hyvinvointialueiden ja kuntien vanhusneuvoston jäseniltä, miten he suhtautuvat keskeisiin kehittämistavoitteisiin.

10.

Yhteenveto

Hyvinvointialueiden vanhusneuvostojen ensimmäinen toimikausi päättyy keväällä 2025. Huhtikuussa pidettävien aluevaalien jälkeen valitaan uudet hyvinvointialueiden päättäjät ja nimetään uudet vanhusneuvoston jäsenet.

Vanhusneuvostojen ensimmäinen toimikausi on ollut toimintamallien luomista ja toimintakäytäntöjen vakiinnuttamista suureen hallintouudistuksen jälkeen.

Uuden toimikauden alkaessa vanhusneuvostojen aseman vakiinnuttaminen ja toimintaedellytysten parantamisessa tärkeintä on, että töitä tehdään yhteistyössä. Vastuu tässä kehittämistyössä on kaikilla vanhusneuvostojen kanssa tekemisissä olevilla organisaatioilla, riippumatta siitä ovatko ne yksityisiä tai kolmannen sektorin toimijoita.

Tämän oppaan keskeinen viesti voidaan kiteyttää kolmeen tavoitteeseen, jotka voidaan asettaa kullekin toimijalle vanhusneuvostotyössä.

10.1. Kolme tavoitetta vanhusneuvostolle

1. Vanhusneuvoston sekä sen jäsenten rooli ja vastuu

- Jokaisen vanhusneuvoston ja sen jäsenen on sisäistettävä, että vanhusneuvostolla on suuri vastuu hyvinvointialueen ikäihmisten palveluiden turvaamisesta ja järjestämisestä.
- Jokaisella vanhusneuvoston jäsenellä on aito halu ja kiinnostus tehtävää kohtaan sekä valmiutta myös sitoutua siihen.

- Vanhusneuvoston jäsenten valintaan, vanhusneuvoston kokouksiin ja erityisesti tehtyihin esityksiin ja päätöksiin ei tule sotkea puoluepolitiikkaa vaan on pidettävä aina mielessä koko hyvinvointialueen ikäihmisten kokonaisuus.
- Ennakkoluuloton yhteistyö kaikkien sidosryhmien kanssa on välttämätöntä.

2. Vanhusneuvoston toiminnan suunnitelmallisuus

- Vanhusneuvoston tehokkaan toiminnan varmistamiseksi on laadittava toimintasuunnitelma. Tämä edellyttää vanhusneuvoston kokousaikataulun laatimista aina seuraavalle vuodelle ja kunkin kokouksen osalta tiettyjen vuosittaisten toimintojen aikatauluttamista. Toiminnan vuosikello, jossa määritellään eri toimien ajankohdat, on helppo tapa konkretisoida vanhusneuvostojen toiminnan sisältöä.
- Vanhusneuvoston ja kunkin vanhusneuvoston jäsenen on oltava aloitteellinen ja aktiivinen hyvinvointialueen viranhaltijoiden ja luottamus henkilöiden suuntaan.
- Vanhusneuvoston on pidettävä aktiivisesti yhteyttä kuntien vanhusneuvostoihin ja pyrkiä huomioimaan hyvinvointialueen eri kuntien ikäihmisten toiveet tasapuolisesti kuitenkin huomioiden hyvinvointialueen kokonaisuuden etu.

3. Viestintä ja tiedottaminen

- Viestinnän ja tiedottamisen on oltava suunnitelmallista, johdonmukaista, oikea-aikaista ja selkeää. Tämän toteuttamiseksi vanhusneuvosto laatii aina seuraavalle vuodelle viestintäsuunnitelman.
- Viestintää ja tiedottamista on toteutettava kaikki sidosryhmät mukaan ja huomioon ottaen.
- Vanhusneuvoston verkkosivujen ulkoasuun ja sisältöön tulee kiinnittää erityistä huomiota.
- Digitaalisen viestinnän lisäksi vanhusneuvoston toiminnasta on tiedotettava alueen ikäihmisille myös perinteisiä viestintävälineitä hyödyntäen.

10.2. Kolme tavoitetta hyvinvointialueelle

1. Vanhusneuvosto aidoksi kumppaniksi

- Vanhusneuvoston kanssa on mahdollista luoda vuorovaikutteinen ja aidosti hyvinvointialuetta sekä ennen kaikkea alueen ikäihmisiä hyödyttävä yhteistyö.
- Vanhusneuvostojen toimintaedellytyksistä on huolehdittava
- Luotava aito yhteistyö hyvinvointialueen luottamusmiesten, viranhäl-

tijoiden ja vanhusneuvoston jäsenten välille. Yhtenä keinona siinä on vanhusneuvoston edustajan ottaminen mukaan hyvinvointialueiden päätöksentekokoelimiin toimintaan. Näin turvataan vanhusneuvoston mahdollisuus aidosti osallistua hyvinvointialueen suunnittelu- ja kehittämistoimintaan ikäihmisiä koskeissa asioissa.

2. Yhteistyö hyvinvointialueen kuntien kanssa

- Luotava selkeät yhteistyörakenteet alueen kuntien kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.
- Mahdollistaa säännölliset vuorovaikutteiset koulutus- ja seminaaritilaisuudet hyvinvointialueen vanhusneuvoston ja alueen kuntien vanhusneuvostojen jäsenille. Tässä on hyvä tehdä yhteistyötä alueen eläkeläisjärjestöjen kanssa.
- Hyvinvointialueen keskeisten viranhaltijoidenvierailut kuntien vanhusneuvostojen kokouksissa.

3. Viestintä ja tiedottaminen

- Hyvinvointialueen on tuettava vanhusneuvostoa toteuttamaan vaikuttavaa ja laadukasta sekä ajankohtaista viestintää.
- Vanhusneuvoston verkkosivut ovat yksi keskeisimmistä viestinnän ja tiedottamisen kanavista. Vanhusneuvostojen verkkosivujen oltava helposti löydettävissä hyvinvointialueen verkkosivuilta.
- Hyvinvointialueen kannattaa hyödyntää alueella toimivia eläkeläisjärjestöjä toimintansa tiedottamisessa alueen ikäihmisille.
- Hyvinvointialueen on syytä hyödyntää alueen lehtiä ja paikallisradioita tiedottaessaan hyvinvointialueen vanhusneuvoston toiminnasta.
- Digitaalisten välineiden lisäksi kirjallisen oppaan jakaminen kaikille alueen yli 65-vuotiaille ikäihmisille hyvinvointialueiden palveluista.
- Viranhaltijoiden on huolehdittava, että vanhusneuvosto pysyy ajan tasalla hyvinvointialueen suunnitteilla olevista kuin käsitellyssä olevista asioista.

10.3. Kolme tavoitetta eläkeläisjärjestöille

1. Vanhusneuvoston jäsenen rooli ja vastuu

- Eläkeläisjärjestöjen on varmistettava, että vanhusneuvostoon ehdotettavilla jäsenillä on aito halu ja kiinnostus tehtävään sekä mahdollisuus sitoutua siihen.
- Erityisesti uusille vanhusneuvostojen jäsenille olisi syytä tarjota apuaja tukea vanhusneuvostokonkareiden toimesta.

- Eläkeläisjärjestöjen alueellisten yhteistyöjärjestöjen on hyvä yhteisesti valmistella ehdotuksia vanhusneuvostoon nimettäväiksi henkilöiksi. Tässä on syytä tehdä yhteistyötä alueen kuntien kanssa, jotka nimeävät kuntansa edustajan hyvinvointialueen vanhusneuvostoon.

2. Kumppanina ja toiminnan tukena vanhusneuvostolle

- Eläkeläisjärjestöjen tulisi olla valmiita tarjoamaan vanhusneuvostolle asiantuntija-apua omasta jäsenistöstään, silloin kun vanhusneuvostolla on siihen tarvetta. Tässä voisi hyödyntää alueen eläkeläisjärjestöjen yhteistyöelintä.
- Eläkeläisjärjestöjen tulisi tarkastella mahdollisuuksiaan olla osaltaan auttamassa ja kumppanina esimerkiksi erilaisten tapahtumien järjestämisessä.

3. Viestintä ja tiedottaminen

- Eläkeläisjärjestöt ovat osaltaan aivan keskeisessä roolissa tehokkaan ja tuloksellisen viestinnän onnistumisessa.
- Eläkeläisjärjestöjen on pidettävä vanhusneuvosto aktiivisesti tiedotettuina eläkeläisjärjestöissä olevista ajankohtaisista asioista.
- Vanhusneuvostolta tulevat viestit ja tiedot on välitettävä eläkeläisjärjestöissä edelleen eteenpäin omalle jäsenistölle.

Lähteet

Laki hyvinvointialueesta 611/2021 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX
Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn... 980/2012 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX® (ns.Vanhuspalvelulaki)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2021/20210612>

Kuntalaki 410/2015 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®

EETU ry ja Sitra (Jari Latvalahti): Vanhusneuvosto-opas, 2015, KL-Kustannus Oy. <https://www.eetury.fi/Site/Data/671/Files/Vanhusneuvosto-opas.pdf>
Eläkkeensaajien Keskusliitto: VANHUSNEUVOSTO-OPAS - Hyvä ja aktiivinen vanhuus, 2017

Janne Haikari SOSTE ry: Kysely hyvinvointialueidenvanhusneuvostoille, vammaisneuvostoille ja nuorisovaltuustoille, SOSTE, Järjestöjen sote-muutostuki 12/2023

Henriksson, L., & Huttunen, J. (2022). Kunnalliset vaikuttamiselimet ja vaikutusvallan monet puolet: Tutkimus nuorisovaltuustojen, vanhusneuvostojen ja vammaisneuvostojen vaikutusvallasta. KAKS. Kunnallisan kehittämissäitiön Julkaisu 54, 2022.

Ihmisoikeuskeskus: Vanhusneuvostojen toiminta ja vaikutusmahdollisuudet kunnissa. Ihmisoikeuskeskuksen julkaisu 7/2021

Ikäinstituutti: Vanhusneuvostokysely iäkkäiden toimintakykyä ylläpitävistä palveluista vuodelta 2022

Akseli Tiensuu & Anni Jäntti: Hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielimet kansalaisosallistumisen kanavana, Kunnallisan kehittämissäitiön Julkaisu 62, 2023

Kirjoittajat: Päivi Topo, Päivi Ahosola, Saidi Backman, Mia Niemi ja Marjut Vuorela Vanhusasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2024, Vanhusasianvaltuutetun julkaisu 2, 2024

Kyselylomake hyvinvointialueiden vanhusneuvoston jäsenille 2024

1. Minkä hyvinvointialueen vanhusneuvoston jäsen olet?

- Lappi Pohjois-Pohjanmaa Kainuu Keski-Pohjanmaa
 Keski-Suomi Pohjois-Savo Pohjois-Karjala Etelä-Savo
 Etelä-Pohjanmaa Pirkanmaa Kanta-Häme Pohjanmaa
 Satakunta Varsinais-Suomi Länsi-Uusimaa Keski-Uusimaa
 Itä-Uusimaa Päijät-Häme Kymenlaakso Etelä-Karjala
 Vantaa ja Kerava Helsingin kaupunki Ahvenanmaa

2. Minkä ikäinen olet?

- 60v tai alle 61-65 v 66-70 v 71-75 v
 76-80 v yli 80v

3. Sukupuoli

- Nainen Mies Muu En halua vastata

4. Mikä on asemasi vanhusneuvostossa

- Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja Jäsen

5. Kuinka monta kokousta alueesi vanhusneuvosto pitää vuodessa?

- 1-4 kertaa vuodessa 5-7 kertaa vuodessa
 8-10 kertaa vuodessa Yli 10 kertaa vuodessa

6. Onko alueesi vanhusneuvostossa työvaliokunta, joka valmistelee käsiteltävät kokousasiat

- Kyllä Ei

7. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ei, niin kuka valmistelee käsiteltävät kokousasiat?

- Vanhusneuvoston puheenjohtaja Vanhusneuvoston sihteeri
 Joku muu

8. Onko Eläkeläisjärjestöillä oma edustaja hyvinvointialueenne vanhusneuvostossa?

Kyllä Ei

9. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, niin nimeä ne järjestöt, joilla on edustus alueesi vanhusneuvostossa

- Eläkeliiton piirijärjestö Eläkkeensaajien Keskusliiton piirijärjestö
 Eläkeläiset ry: piirijärjestö Kansallisen senioriliiton piirijärjestö
 KRELLI Kristilliset eläkeläiset ry:n piirijärjestö
 Svenska pensionärsförbundet rf
 Jokin muu, mikä?

10. Mikä on hyvinvointialueesi vanhusneuvoston työstä esittelijänä ja/tai sihteerinä vastaavan viranhaltijan tai työntekijän titteli? (esim. suunnittelija, osallisuuspäällikkö)**11. Ketä hyvinvointialueen virkamiehiä ja luottamusmiehiä osallistuu vanhusneuvoston kokouksiin?**

- Aluehallituksen edustaja Kyllä Ei
Hyvinvointialueen johtaja Kyllä Ei
Hyvinvointialueen muu virkamies Kyllä Ei

12. Onko vanhusneuvoston edustajalla läsnäolo-oikeus seuraavissa toimitelmissä

- Aluevaltuuston kokouksissa Kyllä Ei
Aluehallituksen kokouksissa Kyllä Ei
Hyvinvointialueen lautakunnissa Kyllä Ei
Muissa toimitelmissä Kyllä Ei

Jos edustus lautakunnissa ja muissa toimitelmissä, niin nimeä ne.

13. Onko vanhusneuvoston edustajalla puheoikeus seuraavissa toimielimissä

- Aluevaltuuston kokouksissa Kyllä Ei
 Aluehallituksen kokouksissa Kyllä Ei
 Hyvinvointialueen lautakunnissa Kyllä Ei
 Muissa toimielimissä Kyllä Ei

Jos edustus lautakunnissa ja muissa toimielimissä, niin nimeä nimeä ne.

14. Onko hyvinvointialueesi järjestänyt yhteisiä koulutustilaisuuksia vanhusneuvoston jäsenille vanhusneuvoston tehtävistä ja vaikuttamismahdollisuuksista?

- Kyllä Ei

15. Hyvinvointialueet voivat kuulla vanhusneuvostoa monissa asioissa. Mihin seuraavista asioista sinä haluaisit päästä vaikuttamaan? Valitse enintään kolme (3) sinulle tärkeää asiaa.

- Hyvinvointialueen strategiat
 Hyvinvointialueen talousarvio ja tilinpäätös
 Hyvinvointialueen kustannusten nousun hillintään keskittyvät ohjelmat
 Hyvinvointisuunnitelmat ja -kertomukset
 Osallisuusohjelma tai -suunnitelma
 Hyvinvointialueen palveluverkko (toimipisteet)
 Vanhusten sosiaali- ja terveyspalvelut
 Pelastuslaitoksen palvelut
 Digipalveluiden toteutus ja kehittäminen
 Hyvinvointialueen järjestöavustukset ja järjestöyhteistyö
 Muu, mikä?

16. Missä määrin vanhusneuvostonne on mielestäsi pystynyt vaikuttamaan seuraaviin asioihin. Valitkaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.

1 = Täysin riittävästi   2 = Jokseenkin riittävästi   3 = Jokseenkin riittämättömästi
 4 = Täysin riittämättömästi   5 = En osaa sanoa

	1	2	3	4	5
Hyvinvointialueen strategiat	☐	☐	☐	☐	☐
Hyvinvointialueen talousarvio ja tilinpäätös	☐	☐	☐	☐	☐
Hyvinvointialueen kustannusten nousun hillintään keskittyvät ohjelmat	☐	☐	☐	☐	☐
Hyvinvointisuunnitelmat ja -kertomukset	☐	☐	☐	☐	☐
Osallisuusohjelma tai -suunnitelma	☐	☐	☐	☐	☐
Hyvinvointialueen palveluverkko (toimipisteet)	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhusten sosiaali- ja terveystalvet	☐	☐	☐	☐	☐
Pelastuslaitoksen talvet	☐	☐	☐	☐	☐
Digipalveluiden toteutus ja kehittäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Hyvinvointialueen järjestöavustukset ja järjestöyhteistyö	☐	☐	☐	☐	☐
Arvioiko vanhusneuvosto hyvinvointialueen ”palvelukokemusta”? Asiakaspalautteita?	☐	☐	☐	☐	☐

17. Mikä saa sinut tekemään vaikuttamistyötä? Valitkaa yksivaihtoehto jokaiselta riviltä.

1 = Ei lainkaan tärkeä   2 = Ei kovin tärkeä   3 = Melko tärkeä
4 = Ei Lainkaan tärkeä   5 = En osaa sanoa

	1	2	3	4	5
Yleinen edunvalvonta ja oikeuksien puolustaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Epäkohtien ja ongelmien esiin nostaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Edustamani taustayhteisön, yhdistyksen tai seuran asioiden edistäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Asukasnäkökulman esiintuonti hyvinvointialueen kehittämistyössä	☐	☐	☐	☐	☐
Uusien palveluiden kehittäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Alueellisen yhteistyön lisääminen	☐	☐	☐	☐	☐
Oman kotikuntani näkökulman esiin tuominen	☐	☐	☐	☐	☐
Ajankohtaistiedon välittäminen ihmisiltä	☐	☐	☐	☐	☐

Päätöksentekoon	☐	☐	☐	☐	☐
Ajankohtaistiedon välittäminen päätöksenteosta ihmisille	☐	☐	☐	☐	☐

18. Miten mielestäsi hyvinvointialueen ja kuntien vanhusneuvostojen välinen yhteistyö toimii?

1 = Hyvin 2 = Ei kovinkaan hyvin 3 = Melko huonosti
4 = Erittäin huonosti 5 = En osaa sanoa

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

19. Millaisiksi odotat vanhusneuvoston vaikuttamismahdollisuuksien kehittyvän hyvinvointialueen kuluvaan valtuuskauden aikana?

1 = Erittäin hyvät 2 = Melko hyvät 3 = Melko vähäiset
4 = Huonot 5 = En osaa sanoa

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

20. Miten koet vanhusneuvoston vaikuttamismahdollisuudet tällä hetkellä? (Avovastaus)

- Kuunnellaanko vanhusneuvoston näkemyksiä aidosti?
- Tuodaanko vanhusneuvoston jo valmiiksi käsiteltyjä ja päätettyjä asioista?
- Pitäisikö vanhusneuvostolla olla varsinaista päätösvaltaa?
- Saavutettavuus palvelupisteille eli pääseekö julkisilla liikennevälineillä
- Digipalveluiden käytön todelliset mahdollisuudet
- Toteutuvatko liikkuvat palvelut ikäihmisten luokse?

21. Mihin asioihin koet tarvitsevan lisäapua, jotta voit vaikuttaa päätöksentekoon?

22. Tekeekö vanhusneuvostonne yhteistyötä alueesi muiden vaikuttamistoimielinten, kuten vammaisneuvoston kanssa?

Kyllä Ei

23. Mitä muita asioita haluaisit vielä nostaa esille?

Suuret kiitokset vastauksistanne.

Keski-Suomen hyvinvointialueen vanhusneuvoston toimintasääntö

Hyväksytty aluehallituksessa 27.9.2022 § 32

1 § Säädösperusta

Hyvinvointialuelain (611/2021) 32§:n mukaisesti aluehallituksen tulee asettaa ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi hyvinvointialueen vanhusneuvosto. Vanhusneuvosto on hyvinvointialueen lakisääteinen vaikuttamistoimielin.

Vanhusneuvostosta säädetään myös laissa ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012).

2 § Tehtävät

- Vanhusneuvoston tehtävänä on vaikuttaa hyvinvointialueen suunnitteluun, päätöksentekoon ja seurantaan.
- Vanhusneuvosto osallistuu valmisteluun koskien hyvinvointialueen suunnitelmia ja toimenpiteitä ikääntyvän väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi.
- Vanhusneuvosto arvioi vuosittain iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaali- ja terveyspalvelujen riittävyyttä ja laatua hyvinvointialueella. Vanhusneuvosto seuraa ikääntyneiden palveluiden tarvetta ja palveluiden kehitystä Keski-Suomen hyvinvointialueella.
- Vanhusneuvosto vaikuttaa aloittein, lausunnoin ja kannanotoin hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla vanhusneuvosto arvioi olevan merkitystä ikääntyneen väestön ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta.
- Vanhusneuvosto kehittää ja edistää osaltaan ikääntyneiden osallistumisen ja kuulemisen mahdollisuuksia hyvinvointialueella.

3 § Asettaminen ja kokoonpano

Vanhusneuvoston jäsenet ja jokaiselle jäsenelle henkilökohtainen varajäsen valitaan hyvinvointialueen kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kustakin kunnallisesta vaikuttamistoimielimestä valitaan yksi edustaja ja yksi varaedustaja. Keski-Suomen hyvinvointialueen vanhusneuvostossa on näin ollen ns. kuntapaikoilla kaksikymmentäkaksi (22) jäsentä ja kaksikymmentäkaksi (22) varajäsentä.

Aluehallitus nimeää vanhusneuvostoon edustajansa puhe- ja läsnäolo-oikeudella. Puhe- ja läsnäolo-oikeus vanhusneuvoston kokouksissa on aina aluevaltuuston ja aluehallituksen puheenjohtajalla sekä hyvinvointialuejohtajalla. Vanhusneuvosto voi kutsua eri alojen asiantuntijoita kokouksiinsa. Hyvinvointialueen aluehallitus nimeää vanhusneuvoston jäsenet toimikaudekseen.

Vanhusneuvosto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan sekä kaksi varapuheenjohtajaa. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajien toimikausi on kaksi vuotta kerrallaan. Vanhusneuvosto on päätösvaltainen, kun läsnä on yli puolet jäsenistä.

4 § Työvaliokunta

Vanhusneuvosto voi asettaa keskuudestaan enintään viisijäsenisiä työvaliokuntia, johon kuuluvat vanhusneuvoston nimeämät jäsenet. Työvaliokuntien tehtävänä on valmistella vanhusneuvoston käsiteltäväksi tulevia asioita sekä huolehtia vanhusneuvoston antamista tehtävistä.

5 § Kokousmenettely

Vanhusneuvoston kokousmenettelyistä on voimassa soveltuvin osin ne määräykset, jotka hyvinvointialueen hallintosäännössä on kokousmenettelyistä todettu.

Vanhusneuvosto kokoontuu vähintään kuusi kertaa vuodessa.

Kokouskutsun antaa puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessa varapuheenjohtaja. Kokouskutsu lähetetään vähintään seitsemän päivää ennen kokousta.

Kokouskutsussa on ilmoitettava kokouksen aika ja paikka sekä käsiteltävät asiat.

Asialista julkaistaan www.hyvaks.fi verkkosivulla.

Kokous voidaan pitää kokonaan tai osittain etäyhteydellä. Vanhusneuvoston kokouksista laaditaan pöytäkirja. Hyväksytyt pöytäkirjat ovat nähtävillä hyvinvointialueen kotisivulla www.hyvaks.fi. Työvaliokunnan kokouksista laaditaan muistio.

6 § Toimintaedellytykset

Aluehallituksen on huolehdittava vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä.

Hyvinvointialue osoittaa vanhusneuvostolle sihteeripalvelun sekä varaa vanhusneuvostolle talousarvion, joka kattaa kokouspalkkiot, matkakulut, kokouspaikoista ja -tarjoiluista aiheutuvat kulut sekä muut välttämättömät menot.

Vanhusneuvosto laatii vuosittain toimintakertomuksen sekä seuraavan vuoden toimintasuunnitelman.

Vanhusneuvoston ja sen työvaliokuntien kokouksiin sekä seminaareihin ja iltakouluihin osallistumisesta aiheutuneet kustannukset ja palkkiot maksetaan aluehallituksen päättämällä tavalla.

7§ Yhteistyö kuntatason vaikuttamistoimielimen kanssa

- Kunnalliset vanhusneuvostot voivat lähettää tai toimittaa muulla tavoin vanhusneuvoston tehtäviin liittyviä aloitteita, kannanottoja, lausuntoja tai muita toiveita ja terveisiä hyvinvointialueen vanhusneuvostolle, joka merkitsee saapuneen postin pöytäkirjaan tiedoksi.
- Hyvinvointialueen vanhusneuvoston pöytäkirjat saatetaan aina tiedoksi kuntatason vastaaville toimielimille.
- Vähintään kerran vuodessa järjestetään yhteistyössä Keski-Suomen
- eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunnan kanssa vanhusneuvostoseminaari ajankohtaisista aiheista

Hyödyllisiä linkkejä

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry
www.eetury.fi

Eläkeliitto ry
www.elakeliitto.fi

Hyvinvointialayhtiö Hyvil Oy
www.hyvil.fi

Ikäinstituutti
www.ikainstituutti.fi

Kunnallisan kehittämissäätiö Kaks
www.kaks.fi

Vanhusasiavaltuutetun toimisto
www.vanhusasia.fi

